

RONSE

STADHUIS

ARCHEOLOGIE NOTA

INTERGEMEENTELIJKE SAMENWERKING VOOR STREEKONTWIKKELING IN
ZUID-OOST-VLAANDEREN

GENTSESTEENWEG 1 B
9520 SINT-LIEVENS- HOUTEM
TEL 053 64 65 20

INFO@SO-LVA.BE
WWW.SO-LVA.BE

RONSE STADHUIS

ARCHEOLOGIE NOTA – 2024B70

LOUISE SAVELS, RUBEN PEDE & RAPHAËL DE MEY

DOSSIERSAMENSTELLING

Louise Savels, Ruben Pede & Raphaël De Mey

PROJECT

Nieuw administratief centrum – Archeologienota
(bureauonderzoek)
Projectcode:2024B70
Projectnaam: 20-RON-SH
SOLVA Archeologierapport nr. 293

OPDRACHTHOUDER

SOLVA
Projectteam: Archeologie
Gentsesteenweg 1B
9520 SINT-LIEVENS-HOUTEM
Tel: 053/64 65 20
info@so-lva.be

BEWAARPLAATS ARCHEOLOGISCH ENSEMBLE

Erkend onroerend erfgoeddepot SOLVA archeologisch depot
p/a Industrielaan 25b
9320 EREMBODEGEM
Tel: 053/64 65 36
archeologie@so-lva.be

WETTELIJK DEPOTNUMMER

D/2024/12.857/10

Kaft: Stad Ronse op de *Carte ende discriptie figuerative vande gheel den Lande van Aelst* (Jacques Horenbault 1596, Parijs, Bibliothèque Nationale, Rés. Ge AA.817, uitgegeven door de geschiedkundige vereniging Het Land van Aalst)

Copyright: Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van SOLVA. Alle foto's, tenzij anders vermeld: © SOLVA.

INHOUDSTAFEL

1	SAMENVATTING.....	5
1.1	PLANMATIGE CONTEXT	5
1.2	WETTELIJK KADER	5
1.3	VRAAGSTELLING.....	5
1.4	ONDERZOEKSMETHODE.....	5
1.5	RESULTATEN.....	5
2	VERSLAG VAN RESULTATEN BUREAUONDERZOEK.....	7
2.1	BESCHRIJVEND GEDEELTE	7
2.1.1	AANLEIDING VOOR DE OPMAAK VAN DE ARCHEOLOGIE NOTA	9
2.1.2	BESCHRIJVING VAN DE GEPLANDE WERKEN	9
2.1.3	DE ONDERZOEKSOPDRACHT.....	10
2.1.4	WERKWIJZE EN STRATEGIE VAN HET VOORONDERZOEK.....	11
2.2	ASSESSMENTRAPPORT.....	13
2.2.1	METHODEN, TECHNIEKEN EN CRITERIA	13
2.2.2	CONSERVATIE-ASSESSMENT	13
2.2.3	DE LANDSCHAPPELIJKE LIGGING VAN HET ONDERZOEKSGBIED EN ZIJN OMGEVING	13
2.2.4	HET ONDERZOCHE GEBIED EN ZIJN OMGEVING IN ZIJN HISTORISCH KADER	34
2.2.5	HET ONDERZOCHE GEBIED EN ZIJN OMGEVING IN ZIJN ARCHEOLOGISCH KADER	46
2.2.6	EEN DATERING EN INTERPRETATIE VAN HET ONDERZOCHE GEBIED	47
2.2.7	DE VERWACHTING TEN AANZIEN VAN ARCHEOLOGISCH ERFGOED	47
3	BIBLIOGRAFIE.....	51
3.1	LITERATUUR.....	51
3.2	WEBSITES.....	52

LIJST VAN FIGUREN

Figuur 1: Het projectgebied gesitueerd op de kadasterkaart.	7
Figuur 2: Het projectgebied gesitueerd op de topografische kaart.	8
Figuur 3: Het projectgebied gesitueerd op de topografische kaart (detail).....	8
Figuur 4: De bestaande toestand van het projectgebied met aanduiding van de verschillende panden.	9
Figuur 5: Het projectgebied gesitueerd op het gewestplan.	14
Figuur 6: Het projectgebied gesitueerd op de quartairgeologische kaart.	16
Figuur 7: Het projectgebied gesitueerd op de tertiairgeologische kaart.	16
Figuur 8: Het projectgebied gesitueerd op het digitaal terreinmodel.....	17
Figuur 9: Het projectgebied gesitueerd op het digitaal terreinmodel met aanduiding van de hoogteprofielen.	18
Figuur 10: Hoogteprofielen van het projectgebied.	18
Figuur 11: Het projectgebied gesitueerd op de potentiële bodemerosiekaart.	19
Figuur 12: Het projectgebied gesitueerd op de bodemkaart.....	20
Figuur 13: Het projectgebied gesitueerd op de bodemassociatiekaart.....	21
Figuur 14: Het projectgebied gesitueerd op de bodemgebruikskaart.	22
Figuur 15: Het projectgebied gesitueerd op de bodembedekkingskaart.	23
Figuur 16: Het projectgebied gesitueerd op de meest recente luchtfoto.	24
Figuur 17: Daniël De Smet, Lieven Hoelman en Jacob Van Caeneghem, kaart- en landboek Ronse 1684 © stadsarchief Ronse.....	26
Figuur 18: Daniël De Smet, Lieven Hoelman en Jacob Van Caeneghem, kaart- en landboek Ronse 1684 © stadsarchief Ronse.....	27
Figuur 19: De omgeving van het projectgebied op de <i>Carte ende discriptie figuerative vande gheel den Lande van Aelst</i> (Jacques Horenbault 1596, Parijs, Bibliothèque Nationale, Rés. Ge AA.817, uitgegeven door de geschiedkundige vereniging Het Land van Aalst).	37
Figuur 20: Kaart van de Vrijheid uit 1623 (kopie uit 1808) gezien vanuit het noorden (Bron: Deconinck 1985, 82).	38
Figuur 21: Het projectgebied gesitueerd op de Villaretkaart.	39
Figuur 22: Het projectgebied gesitueerd op de Ferrariskaart.....	40
Figuur 23: Het projectgebied gesitueerd op de Atlas der Buurtwegen.	41
Figuur 24: Het projectgebied gesitueerd op de Vandermaelenkaart.	42
Figuur 25: Het projectgebied gesitueerd op de Poppkaart.	43
Figuur 26: Het projectgebied gesitueerd op de orthofoto uit 1971.	44
Figuur 27: Het projectgebied geprojecteerd op de orthofoto uit 1979-1990.	45
Figuur 28: Het projectgebied geprojecteerd op de orthofoto uit 2023.	45
Figuur 29: Het projectgebied gesitueerd op de CAI.	46
Figuur 30: De archeologische verwachtingen gesitueerd binnen het projectgebied. Rood: er vinden geen bodemingrepen plaats. Oranje: Enkel diepe structuren kunnen hier worden aangetroffen. Groen: in deze zone kan er direct archeologie worden aangetroffen.....	50

LIJST VAN FOTO'S

Foto 1: Noordelijke kelder (huisnummer 3, Peperstraat).....	28
Foto 2: Noordelijke kelder (huisnummer 3, Peperstraat).....	29
Foto 3: kelder (huisnummer 5, Peperstraat).....	30
Foto 4: Nokgebinte van dakkap langshuis (huisnummer 5, Peperstraat).....	31
Foto 5: Vlechtingen in oostelijke zijgevel van langshuis (huisnummer 5, Peperstraat).....	32
Foto 6: Kappoten met blokkelen verankerd aan muurplaat in haaks ingeplante achterbouw (huisnummer 5, Peperstraat).....	33

LIJST VAN BIJLAGES

NUMMER BIJLAGE	ONDERWERP	AANMAAKSCHAAL	AANMAAKDATUM	BRONVERMELDING
BIJLAGE 1	Plannenbundel	1:100, 1:250, 1:10	07/04/2023	BEEL, Mouton en Ingenium

1 SAMENVATTING

1.1 PLANMATIGE CONTEXT

Stad Ronse wenst een nieuw administratief centrum op te richten. Daarvoor zal een deel van het stadhuis worden gesloopt alsook enkele naastliggende panden. Vervolgens wordt er op die percelen een nieuw gebouw geplaatst.

1.2 WETTELIJK KADER

De zone bevindt zich binnen een beschermde archeologische site of archeologische zone. Bovendien bedraagt de oppervlakte van het projectgebied meer dan 300 m² en de ingreep in de bodem meer dan 100 m².

Derhalve diende in uitvoering van **art. 5.4.1 3°** van het Onroerend Erfgoeddecreet d.d.12 juli 2013, een archeologienota te worden opgesteld ten behoeve van het indienen van de **omgevingsvergunning voor stedenbouwkundige handelingen** voor de bouw van een nieuw administratief centrum. Er zijn voor dit dossier geen vrijstellingen van toepassing op bovenvermeld artikelnummer.¹

1.3 VRAAGSTELLING

Het projectgebied bevindt zich **binnen een historische kern** en wordt dus gekenmerkt door een **hoge densiteit aan historische bebouwing**. De vraagstelling in dit geval richt zich vooral op de stedelijke historiek van het terrein, de gebruiksgeschiedenis en de impact van de geplande werken. Dit bureauonderzoek gaat na of verder archeologisch (voor)onderzoek nodig is op basis van de huidige gegevens.

Het doel is informatie te verzamelen over de aan- of afwezigheid van een archeologische site op het terrein, de karakteristieken en bewaringstoestand ervan, de relatie met het omliggende stadsweefsel, de waarde ervan en de wijze waarop met het terrein moet omgegaan worden bij de geplande bodemingrepen. Er wordt nagegaan of verder archeologisch (voor)onderzoek nodig is op basis van de huidige gegevens.

1.4 ONDERZOEKSMETHODE

Het uitgevoerde vooronderzoek omvatte een **bureauonderzoek**. Daartoe is enerzijds landschappelijk, historisch en archeologisch bronnen- en online beschikbaar gegeorefereerd kaartenmateriaal geconsulteerd en zijn eventuele (recente) verstoringen binnen het projectgebied geïnventariseerd, met het oog op het opstellen van een archeologisch verwachtingspatroon. Anderzijds is de impact van de werken op de ondergrond geëvalueerd. Deze impact werd afgewogen ten aanzien van het te veronderstellen verwachtingspatroon, op basis waarvan uiteindelijk een gemotiveerd advies kan opgesteld worden.

1.5 RESULTATEN

Stad Ronse wenst een nieuw administratief centrum op te richten. Daarvoor zal een deel van het stadhuis worden gesloopt alsook enkele naastliggende panden. Vervolgens wordt er op die percelen een nieuw gebouw geplaatst.

De zone bevindt zich binnen een beschermde archeologische site of archeologische zone. Bovendien bedraagt de oppervlakte van het projectgebied meer dan 300 m² en de ingreep in de bodem meer dan 100 m².

---

¹ Het uit te voeren archeologisch onderzoek valt onder de toepassing van het Onroerend Erfgoeddecreet van 12 juli 2013, het Besluit van de Vlaamse regering van 16 mei 2014 betreffende de uitvoering van het Onroerend Erfgoeddecreet, gewijzigd bij besluit van de Vlaamse regering van 4 december 2015 en de Code van Goede Praktijk voor de uitvoering van en de rapportering over archeologisch vooronderzoek en archeologische opgravingen en het gebruik van metaaldetectoren, versie 4.0 van 1 april 2019.

Derhalve diende in uitvoering van **art. 5.4.1 3°** van het Onroerend Erfgoeddecreet d.d.12 juli 2013, een archeologienota te worden opgesteld ten behoeve van het indienen van de **omgevingsvergunning voor stedenbouwkundige handelingen** voor de bouw van een nieuw administratief centrum. Er zijn voor dit dossier geen vrijstellingen van toepassing op bovenvermeld artikelnummer.²

Het bureauonderzoek toonde aan dat er een **hoog potentieel** is voor de aanwezigheid van archeologische sporen binnen het projectgebied. Enkele archeologische onderzoeken in en langs de Peperstraat brachten tal van sporen aan het licht, voornamelijk uit de laatmiddeleeuwse periode vanaf de 13de eeuw. Het gaat voornamelijk om bewoningssporen, perceelsstructuren, straatniveaus en ook ambachtelijke activiteiten zoals pottenbakkersovens. Het iconografisch bronnenmateriaal toont aan hoe binnen het projectgebied langs de Peperstraat in de postmiddeleeuwse periode aaneengesloten bebouwing aanwezig is met een duidelijke percelering waarbij de huizen zich langs de straatzijde bevinden met ten noorden ervan de achtererven. Deze situatie manifesteert zich in de bestaande toestand. Een bouwhistorisch assessment van de bestaande panden in het projectgebied wees uit dat bepaalde delen terug te voeren zijn tot de 17de eeuw of vroeger.

Verder vooronderzoek om het onderzoekspotentieel correct in kaart te brengen, is noodzakelijk aangezien het tot nu toe niet mogelijk is om een gemotiveerde uitspraak te doen over het al dan niet moeten nemen van maatregelen. Concrete informatie over de aanwezigheid, aard en graad van bewaring van archeologische sporen ontbreekt namelijk. Op basis van het bureauonderzoek blijven de geformuleerde veronderstelling immers hypothetisch en bovendien onvolledig. De beste methode om dit te doen met een minimale ingreep ten opzichte van het kennispotentieel, is met **proefputten**.

---

² Het uit te voeren archeologisch onderzoek valt onder de toepassing van het Onroerend Erfgoeddecreet van 12 juli 2013, het Besluit van de Vlaamse regering van 16 mei 2014 betreffende de uitvoering van het Onroerend Erfgoeddecreet, gewijzigd bij besluit van de Vlaamse regering van 4 december 2015 en de Code van Goede Praktijk voor de uitvoering van en de rapportering over archeologisch vooronderzoek en archeologische opgravingen en het gebruik van metaaldetectoren, versie 4.0 van 1 april 2019.

2 VERSLAG VAN RESULTATEN BUREAUONDERZOEK

2.1 BESCHRIJVEND GEDEELTE

Projectcode: 2024B70

Sitecode: 20-RON-SH

Wettelijk depotnummer: D/2024/12.857/10

Naam en erkenningsnummer erkende archeoloog: SOLVA OE/ERK/Archeoloog/2015/00038

Locatie:

Oost-Vlaanderen, Ronse, Grote Markt, Peperstraat (Figuur 2)

Bounding box:

punt 1: x= 95786.0195577815466095 / y= 159925.9110251478850842

punt 2: x= 95852.5730938240885735 / y= 160016.2750572077929974

Kadastrale gegevens:

Ronse afdeling 3, sectie E, perceel 752F, 748D, 745A en 744G (Figuur 1)

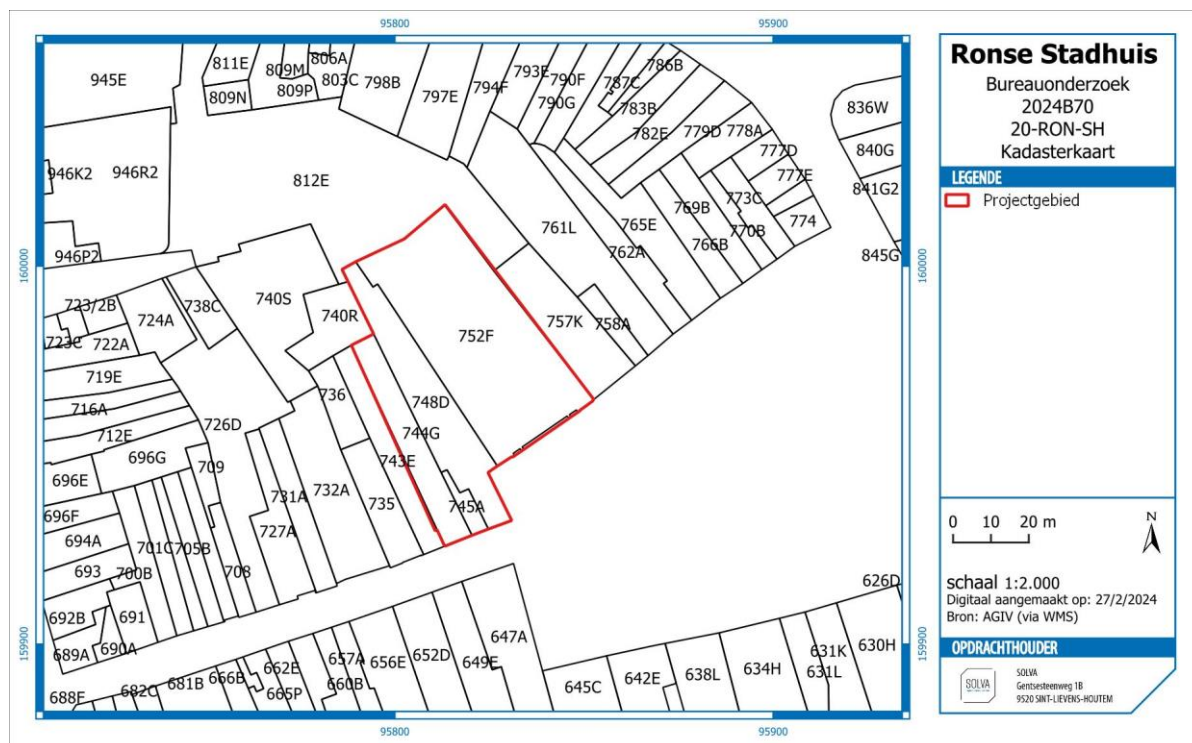
Topografische kaart: zie Figuur 2 en Figuur 3.

Betrokken actoren en specialisten:

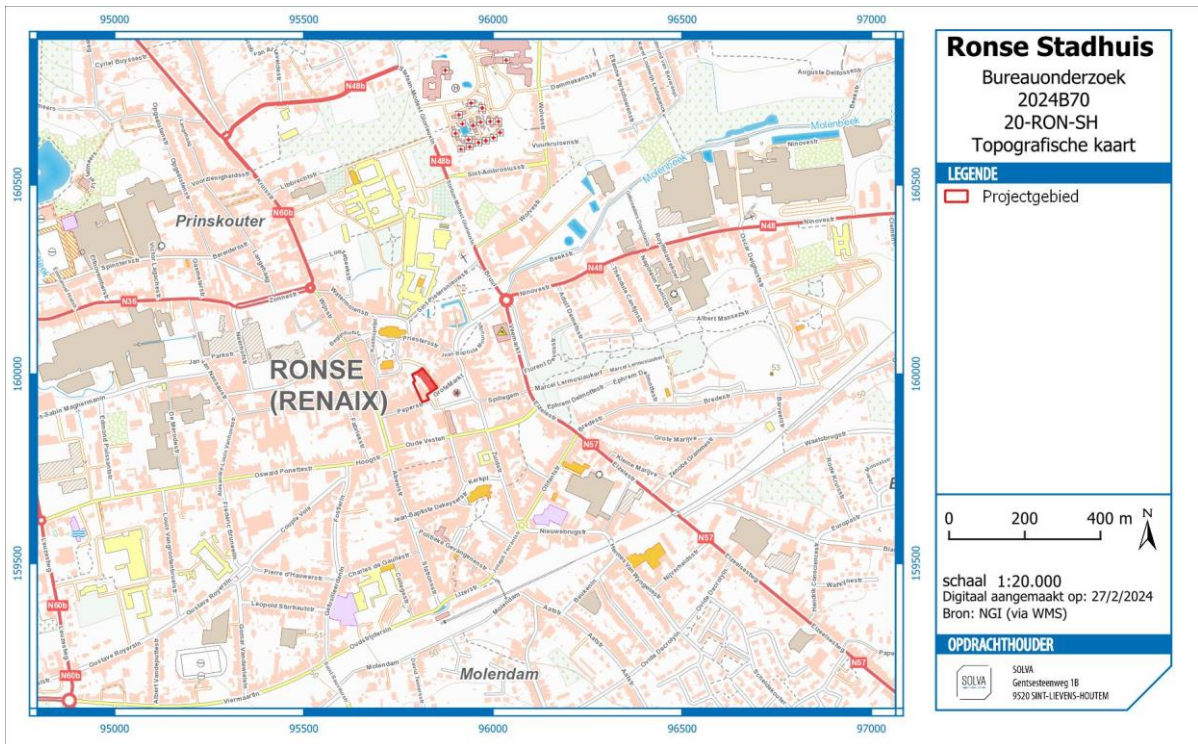
- Erkend archeoloog: Ruben Pede
- Tekst: Louise Savels, Ruben Pede en Raphaël De Mey
- Kaartmateriaal: Cateline Clement
- Redactie: Bart Cherretté

Wetenschappelijke advisering:

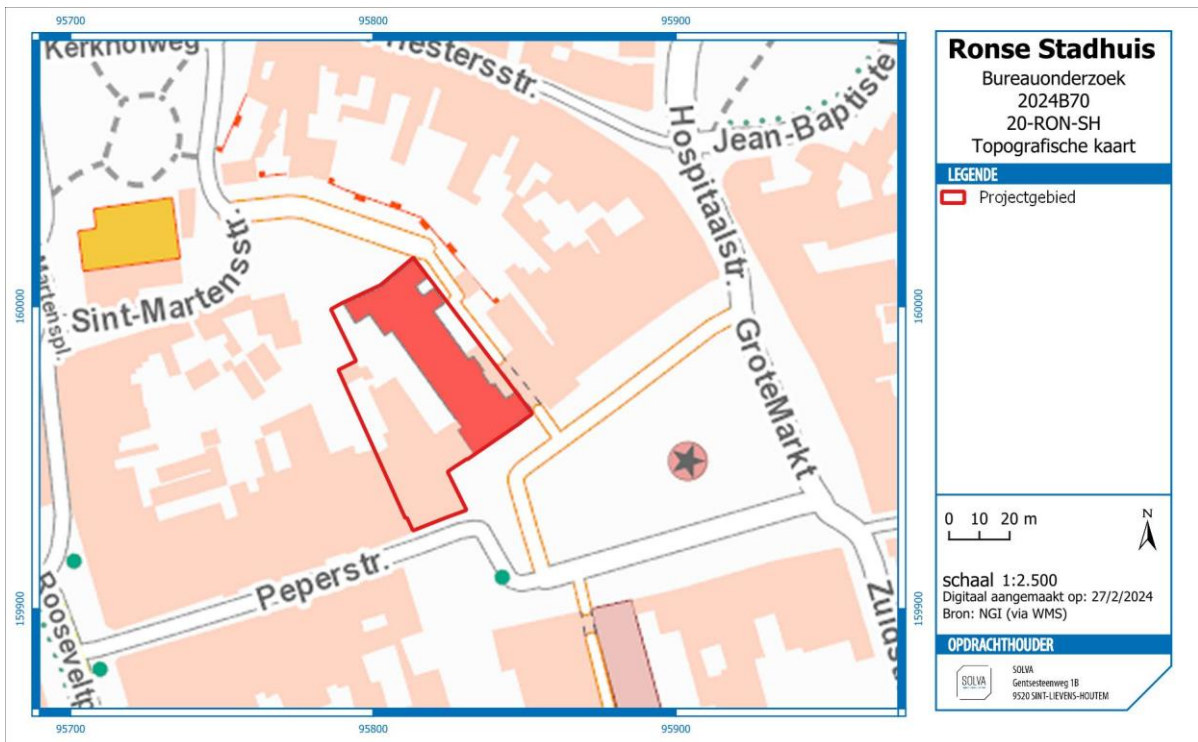
Niet van toepassing

Figuur 1: Het projectgebied gesitueerd op de kadasterkaart.

Figuur 2: Het projectgebied gesitueerd op de topografische kaart.

Figuur 3: Het projectgebied gesitueerd op de topografische kaart (detail).

2.1.1 AANLEIDING VOOR DE OPMAAK VAN DE ARCHEOLOGIENOTA

De zone bevindt zich binnen een beschermde archeologische site of archeologische zone. Bovendien bedraagt de oppervlakte van het projectgebied meer dan 300 m² en de ingreep in de bodem meer dan 100 m².

Derhalve diende in uitvoering van **art. 5.4.1 3°** van het Onroerend Erfgoeddecreet d.d.12 juli 2013, een archeologienota te worden opgesteld ten behoeve van het indienen van de **omgevingsvergunning** voor **stedenbouwkundige handelingen** voor de bouw van een nieuw administratief centrum. Er zijn voor dit dossier geen vrijstellingen van toepassing op bovenvermeld artikelnummer.³

2.1.2 BESCHRIJVING VAN DE GEPLANDE WERKEN

2.1.2.1 DE BESTAANDE TOESTAND

Het projectgebied is nagenoeg volledig bebouwd en verhard (Figuur 16). Aan de Grote Markt is het stadhuis gelegen. Daarachter bevinden zich enkele bijgebouwen die zich strekken tot aan de parking ten noorden van het stadhuis. Ten westen van het stadhuis, op de hoek van de Peperstraat en de Grote Markt, bevindt zich een annexe waarin verschillende stadsdiensten zijn gevestigd. Vervolgens behoren de panden gelegen op Peperstraat 3 en Peperstraat 5 ook tot het projectgebied (Figuur 4). Deze woningen zijn deels onderkelderd. Het perceel met huisnummer 5 is voorzien van een tuin waar helemaal in het noorden een bijgebouwtje is geplaatst.

Figuur 4: De bestaande toestand van het projectgebied met aanduiding van de verschillende panden.

³ Het uit te voeren archeologisch onderzoek valt onder de toepassing van het Onroerend Erfgoeddecreet van 12 juli 2013, het Besluit van de Vlaamse regering van 16 mei 2014 betreffende de uitvoering van het Onroerend Erfgoeddecreet, gewijzigd bij besluit van de Vlaamse regering van 4 december 2015 en de Code van Goede Praktijk voor de uitvoering van en de rapportering over archeologisch vooronderzoek en archeologische opgravingen en het gebruik van metaaldetectoren, versie 4.0 van 1 april 2019.

2.1.2.2 DE ONTWERPEN TOESTAND

Zie bijlage 1 voor grondplannen en profielen van de ontworpen toestand voor het nieuw administratief centrum.

De stad Ronse plant de bouw van een nieuw administratief centrum. Een deel van de bestaande bebouwing zal worden opgebroken en een nieuw gebouw wordt ingepland. De delen die worden afgebroken bestaan uit het bijgebouw ten noorden van het stadhuis dat gelegen is aan de parking achter het stadhuis, maar ook de annexe en de huizen gelegen in de Peperstraat met huisnummers 3 en 5. Daarbij worden alle bestaande funderingen en kelders uitgebroken.

Op het meest noordelijke deel van het terrein, aan de grens met de parking achter het stadhuis, wordt het bijgebouw afgebroken. De kelder wordt ontmuurd en gedempt. Voor de constructie van het nieuwe bijgebouw vinden geen nieuwe bodemingrepen plaats.

In de westelijke zone van het projectgebied worden drie gebouwen (de annexe, pand Peperstraat 3 en pand Peperstraat 5) volledig gesloopt. Het nieuwe gedeelte van het administratieve centrum wordt deels onderkelderd. De locatie van de kelder onder het pand op nummer 5 is gelegen op een tiental meter ten noorden van de straat. De oppervlakte bedraagt ca. 30 m². De kelder van huisnummer 3 is gelegen aan de straatkant en kent een oppervlakte van ca. 38 m².

Over de volledige oppervlakte van het projectgebied worden er beo-veldboringen uitgezet. In totaal gaat het om 54 boringen met een diameter van 13 à 17 cm. Er wordt geboord tot een diepte van 33 m. Alle boorgaten zijn verbonden door horizontale leidingen. Deze leidingen liggen op een diepte van 0,8 m en lopen naar de collectorputten. Er wordt één collectorput voorzien per acht boorgaten. Ze hebben een diepte van minimaal één meter en worden geplaatst op een funderingsplaat van 15 cm gewapend beton. De locatie van de boringen is nog niet definitief. Er zal zoveel als mogelijk gewerkt in een raster van 6 x 6 m.

De nieuwbouw zal worden aangelegd op eenzelfde maaiveldniveau als dat er vandaag bestaat. Ten westen van het stadhuis wordt een nieuwe kelder aangelegd. Deze kent een oppervlakte van 324,50 m². De kelder kent een verstoringsdiepte van 3 m, maar plaatselijk worden er betonbalken voorzien waardoor de verstoringsdiepte tot 4 m gaat.

Ten noorden en ten westen van de nieuw ingeplante kelder komt over een oppervlakte van 391,57 m² een betonplaat te liggen. Deze wordt ondersteund door zes horizontale betonbalken (verstoringsdiepte 60 cm en 9 betonnen paalmoeren (hoogte 80 cm). De paalmoer die niet onder betonplaat gelegen is, kent een diepte van 1 m.

Ten noordwesten van de kelder zijn 6 septische putten gelegen met een inhoud van 20 000 liter. Ze hebben een diameter van 350 cm en gaat tot een diepte van 250 cm.

In de tuin worden een 4-tal bomen aangeplant. Hiervoor worden boomputten aangelegd van 1 m³. Verder wordt er een opstelplaats voor de brandweer voorzien. Hiervoor wordt er plaatselijk 30 cm afgegraven ten opzichte van het huidige maaiveld.

2.1.3 DE ONDERZOEKSOPDRACHT

2.1.3.1 VRAAGSTELLING

Het bureauonderzoek ten behoeve van de vergunningsaanvraag voor het nieuw administratief centrum heeft tot doel om op basis van bestaande bronnen informatie te verzamelen over de aan- of afwezigheid van een archeologische site op het terrein, de karakteristieken en bewaringstoestand ervan, de relatie met het landschap, de waarde ervan en de wijze waarop met het terrein moet omgegaan worden bij de geplande bodemingrepen. Volgende onderzoeksvragen worden behandeld:

- Welke aanwijzingen bevatten de bestaande bronnen over het archeologische potentieel van het terrein?
- Wat is de landschapshistoriek van het terrein?
- Welke gebruiksevolutie kende het terrein?
- Wat is de impact van de geplande werken?

- Wat is het wetenschappelijk kennispotentieel van een eventueel aanwezige archeologische site op lokaal, regionaal en op Vlaams niveau?
- Wat is de aard en waardering van het kennispotentieel?
- Is er verder vooronderzoek noodzakelijk en welke vorm dient dit aan te nemen?

2.1.3.2 DE RANDVOORWAARDEN

Niet van toepassing.

2.1.4 WERKWIJZE EN STRATEGIE VAN HET VOORONDERZOEK

2.1.4.1 MOTIVERING VAN DE ONDERZOEKSSTRATEGIE, -METHODEN EN -TECHNIEKEN

STRATEGIE

In deze nota wordt een **bureauonderzoek** uitgevoerd **voor een zone die gekenmerkt wordt door een hoge dichtheid aan bebouwing in het verleden**. Dit type onderzoek heeft als bijkomend doel de gebruiksgeschiedenis en de relatie tot het omliggende stadsweefsel te kennen. Daarvoor wordt bijzondere aandacht besteed aan het onderzoek van archieven en eventueel eerder uitgevoerd onderzoek naar de historische evolutie van deze stadszone.

Dit bureauonderzoek moet uiteindelijk leiden tot een gemotiveerd advies of, en welke, maatregelen van verder vooronderzoek (met of zonder ingreep in de bodem) op het projectgebied noodzakelijk zijn.

METHODEN EN TECHNIEKEN

Met het oog op een gemotiveerd advies is enerzijds landschappelijk, historisch en archeologisch bronnen- en online beschikbare georeferentie kaartenmateriaal geconsulteerd en zijn eventuele (recente) verstoringen binnen het projectgebied geïnventariseerd, met het oog op het opstellen van een archeologisch verwachtingspatroon. Anderzijds is de impact van de werken op de ondergrond geëvalueerd. Deze impact werd afgewogen ten aanzien van het te veronderstellen verwachtingspatroon, op basis waarvan uiteindelijk een gemotiveerd advies kan opgesteld worden.

2.1.4.2 ORGANISATIE VAN HET BUREAUONDERZOEK

Alle hieronder vernoemde bronnen zijn geconsulteerd door de assistent archeoloog Louise Savels. Opmaak van de figuren en de georeferentie geschiedde door Cateline Clement. Inhoudelijke afwegingen en keuzes zijn in overleg geschied tussen Ruben Pede, Raphaël De Mey, Louise Savels en Bart Cherretté.

2.1.4.3 ASPECTEN WAARVOOR HET ADVIES VAN SPECIALISTEN WERD INGEROEPEN

Niet van toepassing.

2.1.4.4 ASPECTEN WAARVOOR ALGEMENE WETENSCHAPPELIJKE ADVISERING WERD INGEROEPEN

Niet van toepassing.

2.1.4.5 MOTIVERING VAN DE GESELECTEERDE BRONNEN

Tijdens het bureauonderzoek is een analyse gemaakt van de **bodemsoorten**. Daarnaast werd onderzocht waar mogelijk afgedekte bodems en/of resten uit de prehistorie of jongere periodes kunnen verwacht worden. De aardkundige gegevens zijn online opgezocht via de Bodemverkenner (www.dov.vlaanderen.be) en de Geopunt-kaart (www.geopunt.be), de kaarten zelf zijn geraadpleegd via WMS in een GIS-omgeving. Verdeler van deze kaarten is de Databank Ondergrond Vlaanderen.

Het belangrijkste beschikbare **historisch kaartmateriaal** is vooral geraadpleegd om de grondgebruiksgeschiedenis van het onderzoeksgebied van de laatste eeuwen zo goed mogelijk te kennen. Deze informatie uit het historische kaartmateriaal kan een impact hebben op de kwaliteit van het eventueel oudere bodemarchief. Het historisch kaartmateriaal is georeferentie geraadpleegd via WMS in een GIS-omgeving. Verdeler van het kaartenmateriaal is het Agentschap voor Geografische Informatie Vlaanderen.

Voor het archeologisch kader is de Centrale Archeologische Inventaris (**CAI**) geraadpleegd, alsook de beschikbare literaire bronnen.

De **ontwerpplannen** zijn door BEEL, Mouton, Ingenium en stad Ronse ter beschikking gesteld.

Een **terreinbezoek** werd tevens uitgevoerd op 26/02/2024 en lichtte ons in over de toestand van het terrein.

Alle gegevens werden hierna samengebundeld in voorliggende archeologienota.

2.2 ASSESMENTRAPPORT

2.2.1 METHODEN, TECHNIEKEN EN CRITERIA

Het assessmentrapport omvat alle informatie afkomstig uit het **bureauonderzoek**: dit zijn alle relevante gegevens die over het projectgebied verzameld kunnen worden uit toegankelijke literatuur en kaartmateriaal en bijdragen tot het gefundeerd inschatten van het archeologisch potentieel van het plangebied. Om dit laatste te bereiken worden de verzamelde gegevens met elkaar vergeleken, geconfronteerd en samengelegd. Vanuit deze assessment van het plangebied moet een goede motivering mogelijk zijn over de noodzaak en het nut van al dan niet verder te nemen maatregelen.

Een waardevol assessment van het archeologisch potentieel van een projectgebied op basis van een bureauonderzoek is enkel mogelijk indien de bronnen voldoende en afdoende relevante gegevens opleveren om de onderzoeksvragen te kunnen beantwoorden. Bij afwezigheid of onvoldoende data zijn bijkomende maatregelen nodig om tot een correcte inschatting voor het projectgebied te komen.

2.2.2 CONSERVATIE-ASSESSMENT

Alle gegenereerde data die in het kader van deze archeologienota tot stand komen, worden door **SOLVA** digitaal bewaard op een centrale server die dagelijks “in-huis” wordt geback-up’t en off-site wordt gekopieerd. Alle gegenereerde data en rapporten zijn geïntegreerd in de **SOLVA**-Archeologiedatabank raadpleegbaar. Een conservatie-assessment voor vondsten of stalen is bij dit bureauonderzoek niet van toepassing.

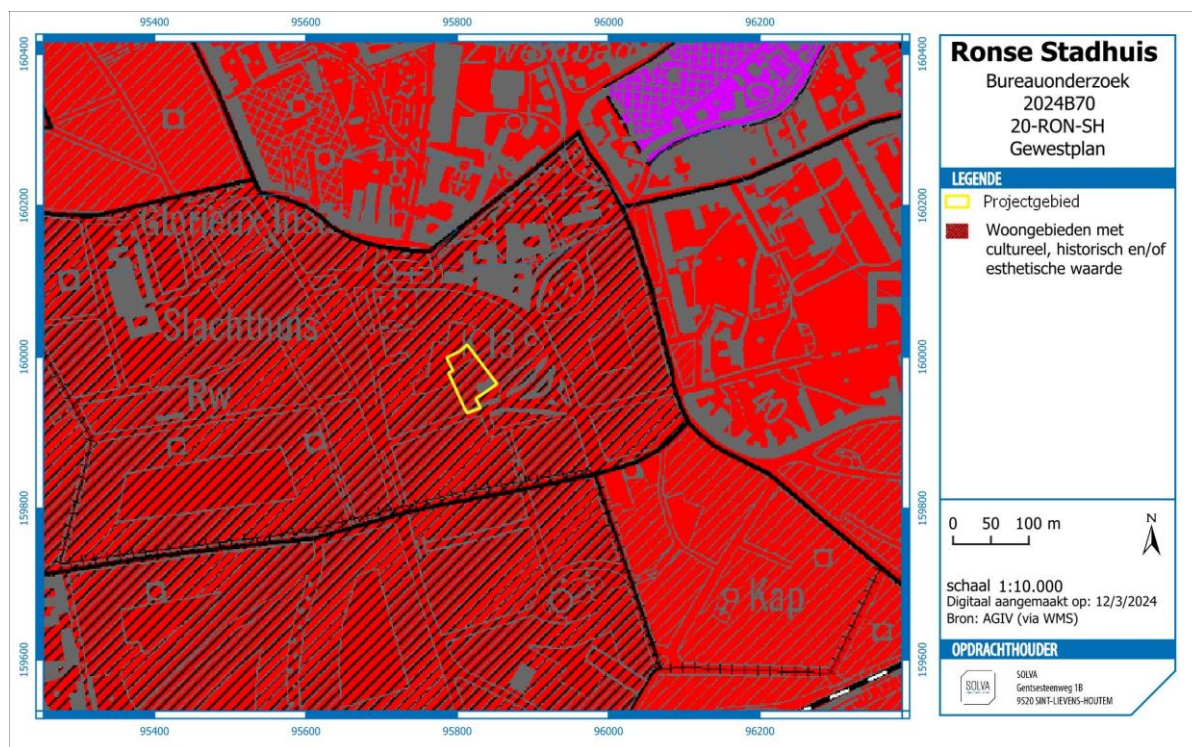
2.2.3 DE LANDSCHAPPELIJKE LIGGING VAN HET ONDERZOEKSGBIED EN ZIJN OMGEVING

2.2.3.1 ALGEMENE LANDSCHAPPELIJKE EN GEOGRAFISCHE SITUERING

Ronse is gesitueerd in het uiterste zuiden van de provincie Oost-Vlaanderen op de grens met Henegouwen. Als stad grenst Ronse in het noorden aan Kluisbergen en Maarkedal en in het zuiden aan Mont-de-l’Enclus, Frasnes-les-Anvaing en Ellezelles. De streek bevindt zich tussen de Schelde- en Dendervallei en behoort tot de ecoregio van de zuidwestelijke heuvelzone, meer bepaald het Zuid-Vlaams lemig heuveldistrict. De stad ligt aan de zuidelijke voet van enkele belangrijke getuigenheuvels van de Vlaamse Ardennen (Kluisberg, Hotond, Trieu, Muziekberg...) die overlopen in het heuvellandschap van Henegouwen (Pays des Collines).

Het projectgebied situeert zich in de noord-oostelijke hoek van de Grote Markt en het meest westelijk deel van de Peperstraat.

Het projectgebied valt volgens het gewestplan (Figuur 5) in woongebieden met cultureel, historisch en/of esthetische waarde.

Figuur 5: Het projectgebied gesitueerd op het gewestplan.

2.2.3.2 AARDKUNDIGE EN HYDROGRAFISCHE SITUERING

ALGEMENE GEOLOGISCHE EN GEOMORFOLOGISCHE SCHETS VAN DE REGIO⁴

Het projectgebied ligt in de 'ecoregio van de zuidwestelijke heuvelzone', en meer bepaald in het deel van het **Zuid-Vlaams lemig heuveldistrict**. Tot dit ecodistrict behoren de Vlaamse Ardennen, de Kesterberg en Oudenberg (Pajottenland), maar ook zijn uitlopers. Typisch binnen dit gebied is het voorkomen van veelvuldige bronnen, dit op de kleilaag van de Formatie van Gent, Lid van Merelbeke. Verder zijn ook de Diestiaanheuvels (ten zuiden) typerend voor het gebied. Het volledige gebied bezit (vrij) grote reliëfverschillen, met voornamelijk lemige afzettingen.

De sterke erosie op het einde van het tertiair en tijdens het pleistoceen veroorzaakte het huidig golvend tot sterk golvend reliëf. Dit levert een opeenvolging op van open kouters op de leemruggen en, in de beekdalen, depressies met een gesloten begroeiing. In het zuiden wordt het landschap bepaald door de zogenaamde Zuid-Vlaamse Heuvelrij. De valleien zijn daar zeer sterk ingesneden, soms bijna kloofdalen, en de ruggen zijn zacht hellend. Er is een opeenvolging te zien van langere leemruggen met relatief vlakke delen en zachte hellingen, gescheiden door talrijke beekvalleien en depressies, die dikwijls begrensd zijn door een steile rand. Typisch is het voorkomen van asymmetrische dalen, door de ongelijkmatige afzetting van de lösspakketten tijdens de laatste ijstijd.

Het reliëf in het district is golvend tot sterk golvend, zelfs plaatselijk heuvelig in het zuidelijke deel, met hellingsgraden van 9 % en meer. Het wordt gekenmerkt door een opeenvolging van ruggen, afgewisseld met diep ingesneden beekvalleien en secundaire depressies. Het zuidelijk deel bestaat uit een aantal westzuidwest-oostnoordoost georiënteerde heuvelrijen, wier absolute hoogte van zuid naar noord progressief afneemt. De hoogste heuvelrij situeert zich in de buurt van de taal- en gewestgrens, met onder andere de Kluisberg, de Spinnessenberg, de Hotondberg, de Muziekberg, de Pottelberg en de Mont de Rode, maar ook de Oudenberg (Geraardsbergen). Op het raakpunt van de oostwest en noordzuid gerichte heuvelkammen van de Vlaamse Ardennen bevindt zich het hoogste punt (d'Hoppe, 157,5m) in het bos van

⁴ We baseren ons voor deze beschrijving op de definitie en karakterisering van de ecodistricten in Vlaanderen. In het concept 'ecodistrict' worden diverse geologische, geomorfologische, bodemkundige, hydrografische en historisch-geografische aspecten, die ook een determinerende invloed hebben gehad op het menselijk handelen in het verleden, in relatie tot elkaar besproken: Sevenant et al. 2002.

Pottelberg. Deze kam vormt de geologische ruggengraat van het fysisch landschap en is een onderdeel van een groter geheel van getuigenheuvels dat zich uitstrekt van Frans-Vlaanderen via het West-Vlaams Heuvelland, de Vlaamse Ardennen, het Pajottenland en het Hageland tot Midden-Limburg waar het tegen het Kempisch Plateau uitwigt. Een lagere, structurele kamlijn waarvan de hoogste delen met de hoogtelijn van 100 m flirten en die ten opzichte van het hydrografisch stelsel duidelijk contrasterend is, omvat van west naar oost volgende plateaus: Eikenberg-Kappelleberg-Boigneberg (Maarkedal), Varentberg-Hoogkouter (Horebeke), plateau Pottenberg-Leberg-Valkenberg (Brakel), Steenberg-Potaardeberg (Zottegem) en tenslotte de Biezelenberg (Herzele). Vermits de weerstandbiedende ijzerzandsteenlagen er volledig weggespoeld zijn, profileren deze plateaus zich als open akker- en kouterlandschappen.

Bodems

De bodemseries worden gerangschikt in twee groepen. Enerzijds zijn er de plateau- en hellinggronden met hoofdzakelijk (niet tot sterk gleyige) diepe leemgronden (meer dan 80 cm dik) met een al dan niet (sterk) gevlekte textuur B-horizont. Verspreid, maar vooral langs de valleiranden komen ondiepe leemgronden met textuur B-horizont voor, met een zand- of kleisubstraat beginnend op geringe diepte, evenals beperkte oppervlakten zandleem- en kleigronden met een niet bepaalde profielontwikkeling. Plaatselijk, op enkele hoge toppen en steile hellingen, dagzoomt het tertiair kleiig of zandig materiaal.

Anderzijds zijn er de vallei- en depressiegronden, met dominantie van jonge leem- of zandleembodems zonder profielontwikkeling.

Het noordelijk gebied wordt plaatselijk gedomineerd door zandleemgronden, evenals het gebied rondom de alluviale vlakte van de Dender en de Bellebeek.

De beekalluvia staan onder invloed van een permanente grondwatertafel, die aan een regelmatige seizoenschommeling onderhevig is. Op de plateau- en hellinggronden ligt de watertafel zeer diep, behalve waar stuwwater en bronniveaus voorkomen. Deze bronniveaus treden overal op waar watervoerende lagen van het tertiair substraat dagzomen.

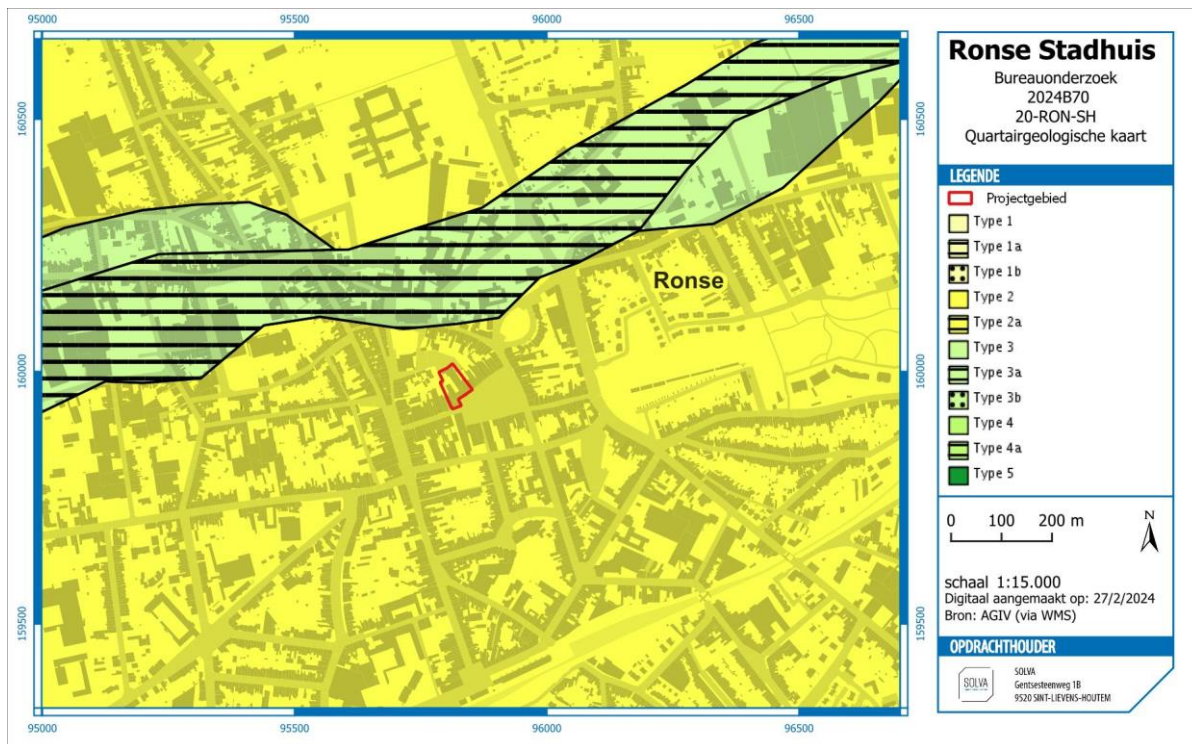
Geologie

Tijdens het tertiair werden door de zee verschillende zand- en kleilagen afgezet, achtereenvolgens de Formatie van Kortrijk, Formatie van Tielt, Formatie van Gent, Formatie van Lede, Formatie van Maldegem en Formatie van Diest. Na daling van de zeespiegel werden deze sedimenten in het pleistoceen (quartaire) door erosie aangetast, en dan voornamelijk de zandige formaties. De kleiige lagen boden meer weerstand aan de erosie en vormden de heuveltoppen van het tertiair reliëf. Hierdoor vormt de Formatie van Gent nu het hoofdsubstraat, en zijn de Formatie van Lede en Maldegem nog slechts op de heuvelruggen te vinden. Van de Formatie van Diest zijn nog slechts enkele relictten over op de hoogste toppen (Vlaamse Ardennen en heuvels ten zuiden van Geraardsbergen). Tijdens de laatste ijstijd werd dit landschap bedekt met niveo-eolische leem (0 tot 15 m). Onder invloed van de overheersende westenwinden tijdens het weichselglaciaal werden de naar het westen gerichte hellingen slechts met een dunne laag löss bedekt. Op plaatsen die tegen de dominerende winden beschermd waren (de oostelijk gerichte hellingen en de kleinere plateaus) is de lössmantel zeer dik. De tertiaire lagen komen slechts op een zeer beperkt aantal plaatsen aan het oppervlak.

Gedurende het holoceen had eerst een riviererosie van het pleistocene leemdek plaats. De beekvalleien werden verder uitgediept en er ontstonden ook secundaire depressies. De vallei van de Dender bijvoorbeeld werd uitgeschuurd tot op de leperiaanse kleilagen. Later werd de vallei gedeeltelijk opgevuld met lemig alluvium en venig materiaal. Ten gevolge van ontbossing in recente tijden trad hellingserosie op; het meeste afgespoelde materiaal werd als colluvium afgezet aan de voet van de hellingen.

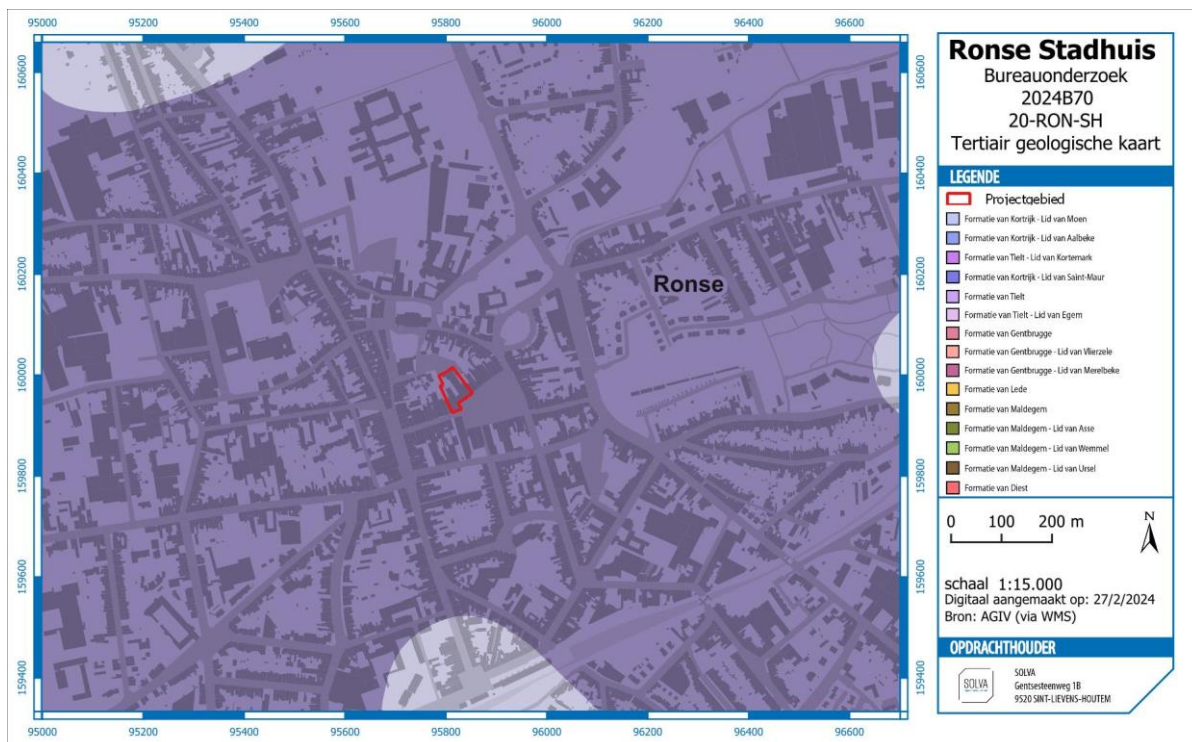
HET PROJECTGEBIED

De **Quartaire geologische profieltypekaart** (Figuur 6) karakteriseert het projectgebied als geen holocene en/of tardiglaciaire fluviatile afzettingen bovenop de pleistocene sequentie (Type 2).

Figuur 6: Het projectgebied gesitueerd op de quartairgeologische kaart.

Op de **Tertiairgeologische profieltypekaart** (Figuur 7) is te zien dat het projectgebied gelegen is op de formatie van Kortrijk, meer bepaald het Lid van Saint Maur. Op terrein is dit te zien als grijze, silthoudende klei.

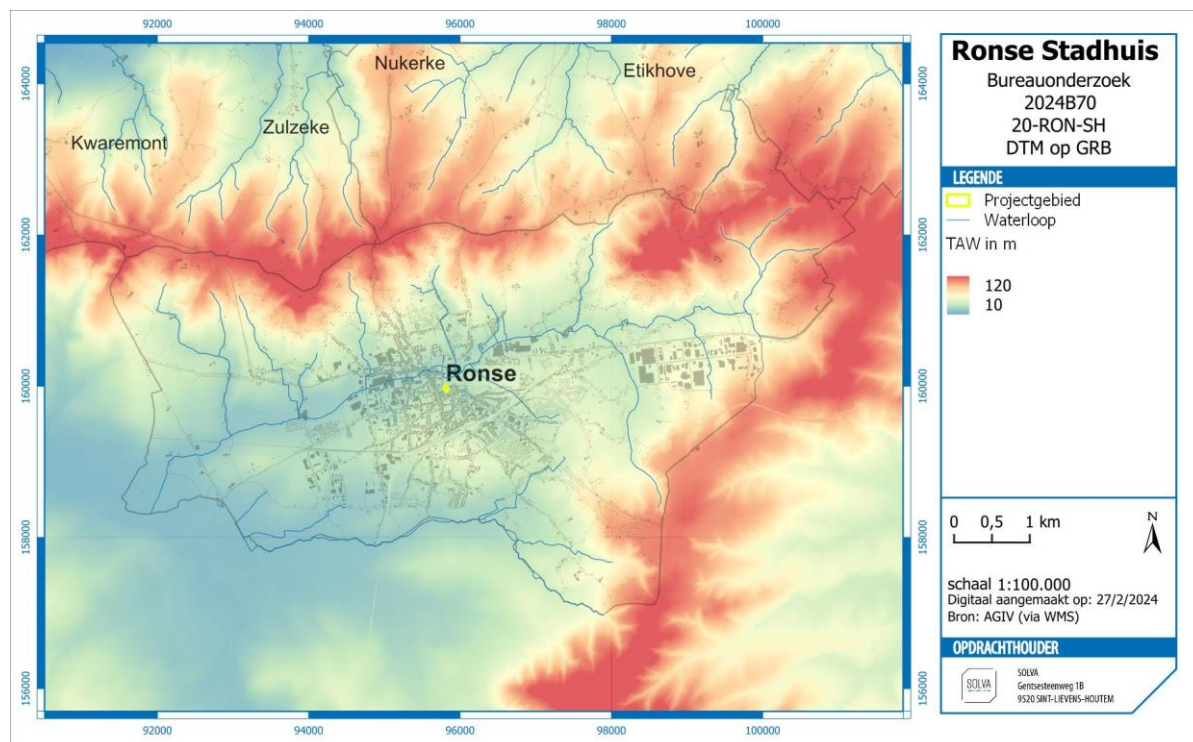

Figuur 7: Het projectgebied gesitueerd op de tertiairgeologische kaart.

Voor het gebied is **geen geomorfologische kaart** beschikbaar.

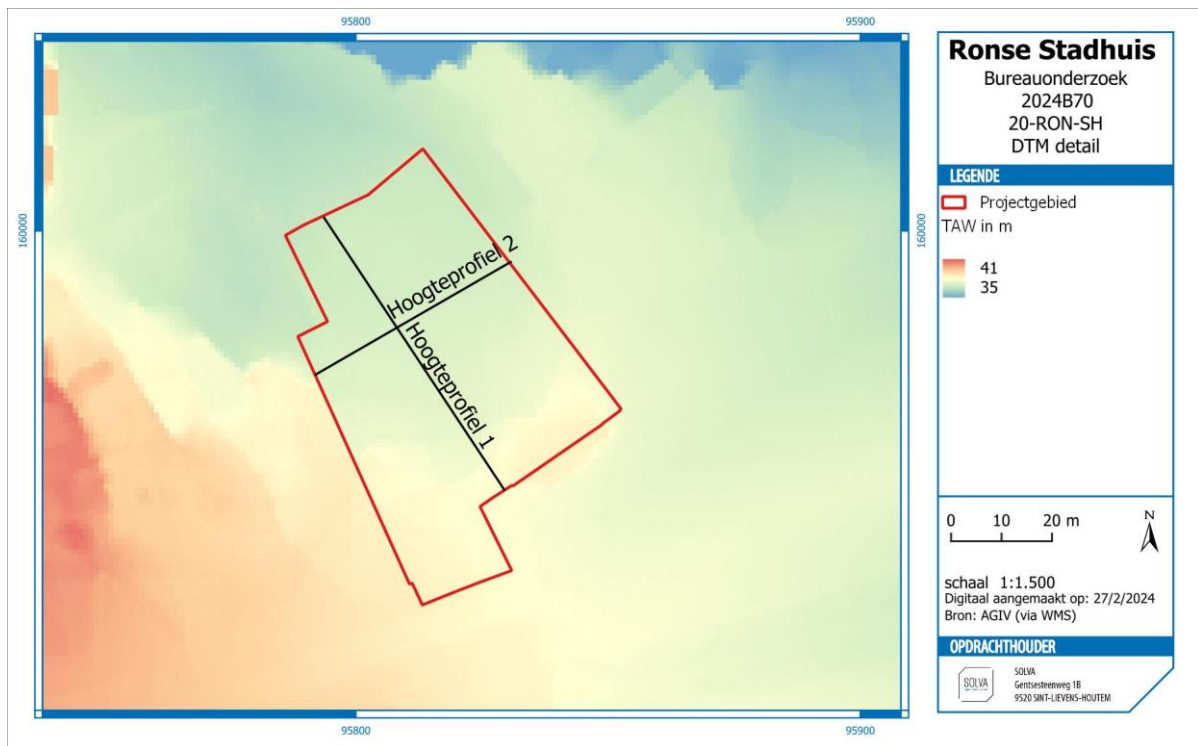
2.2.3.3 FYSISICH-GEOGRAFISCHE SITUERING

De stad Ronse is gelegen ten zuiden van de getuigenheuvels (Kluisberg – Hotondberg – Muziekberg) van de Vlaamse Ardennen. Op het **hoogtemodel** (Figuur 8) is te zien hoe ten noorden van het projectgebied de Molenbeek en Loozebeek terug te vinden zijn.

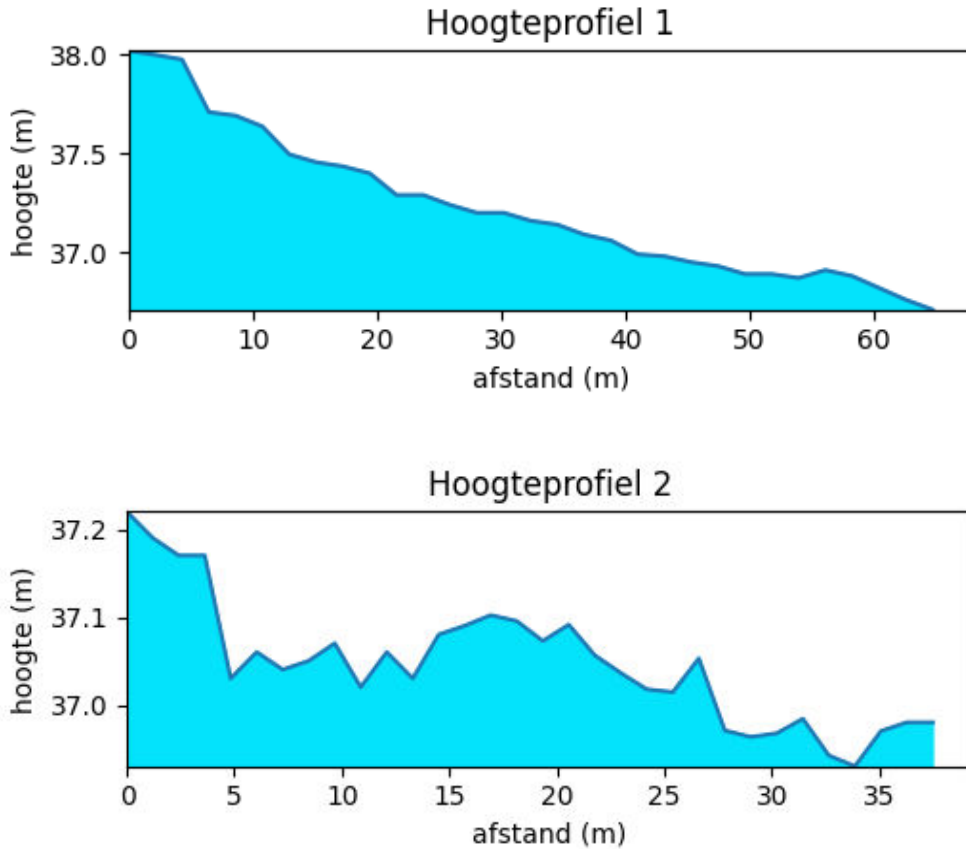

Figuur 8: Het projectgebied gesitueerd op het digitaal terreinmodel.

Het projectgebied zelf is uiteraard sterk bepaald door de bebouwing. De oorspronkelijke microtopografie is dus beïnvloed. Desalniettemin loopt het terrein vandaag de dag nog steeds lichtjes af richting het noorden (Figuur 9 en Figuur 10).

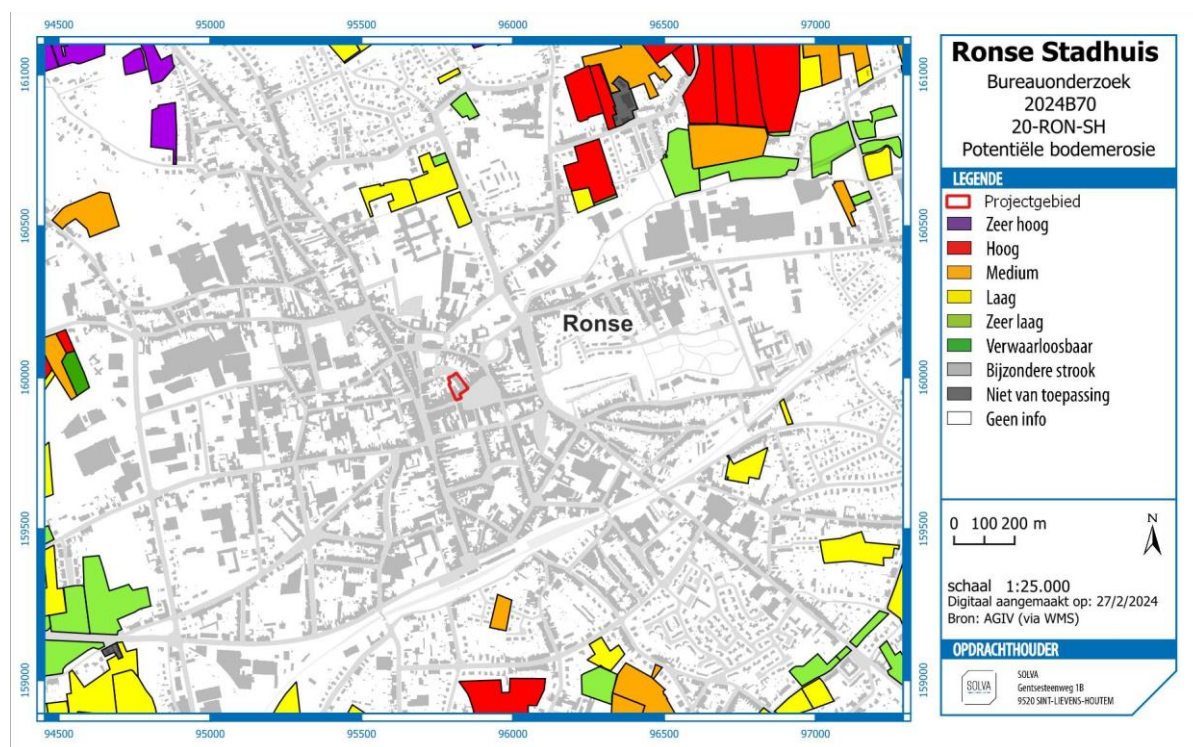

Figuur 9: Het projectgebied gesitueerd op het digitaal terreinmodel met aanduiding van de hoogteprofielen.

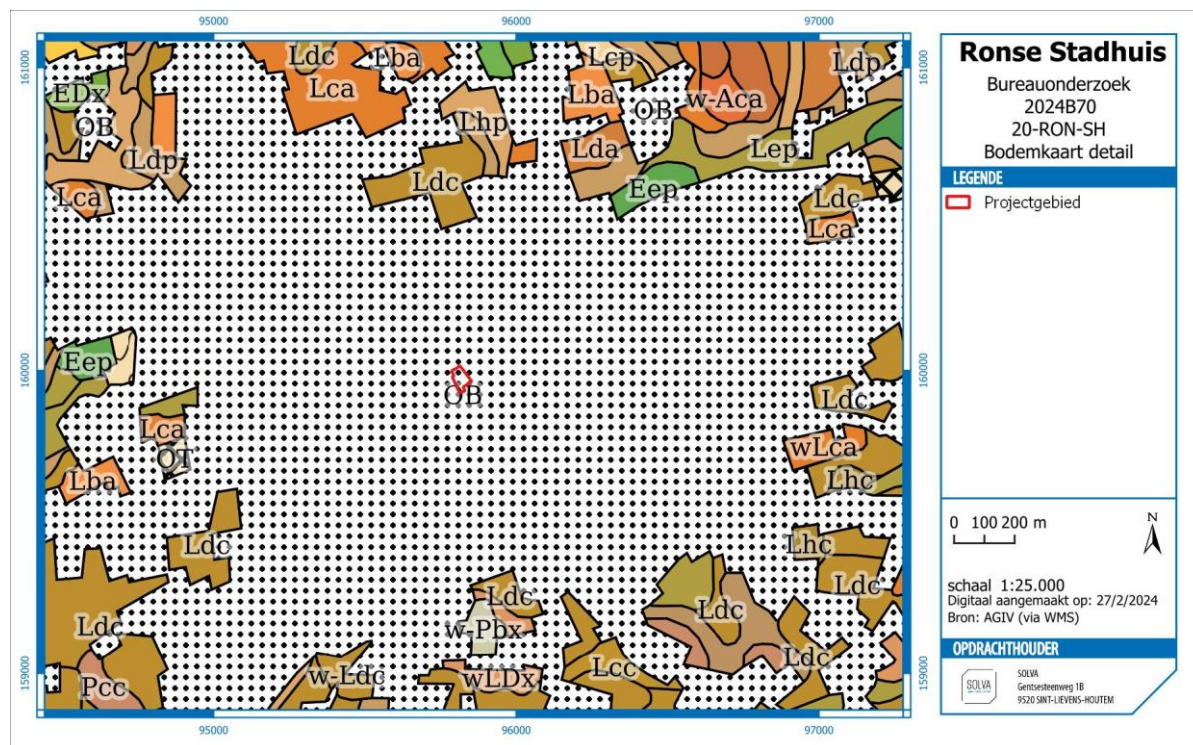
Figuur 10: Hoogteprofielen van het projectgebied.

De **potentiële bodemerosiekaart** (Figuur 11) toont voor het projectgebied geen informatie aan. Het is in deze context niet relevant aangezien het terrein verhard en bebouwd is.

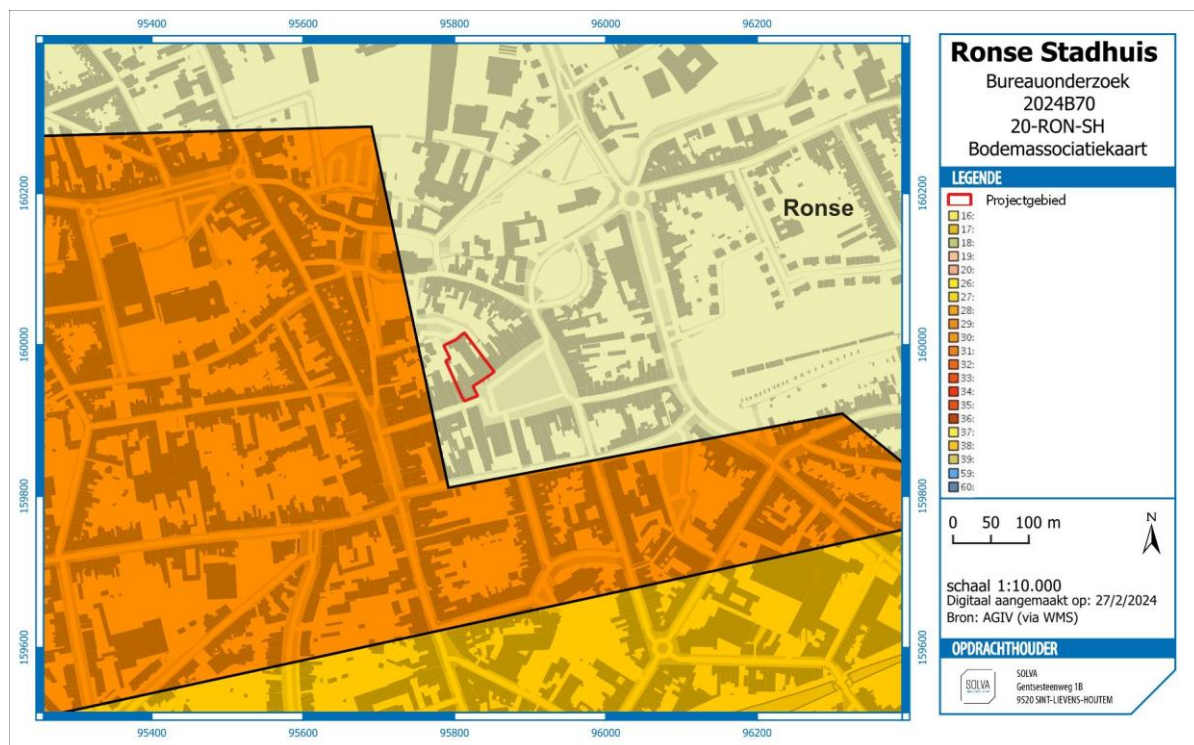
Figuur 11: Het projectgebied gesitueerd op de potentiële bodemerosiekaart.

De **bodemkaart** (Figuur 12) geeft aan dat de gronden van het projectgebied gekarteerd zijn als bebouwde zones (OB), kunstmatige gronden (= bodems waarvan de eigenschappen en de bodemvorming zijn gedomineerd door menselijke (technische) activiteiten). In de omgeving zijn vaak matig natte tot matig droge zandleembodems aanwezig al dan niet met een textuur B-horizont (Ldc, Lca en Ldp). In de vallei van de Molenbeek gaat het voornamelijk om natte zandleembodems zonder profiel (Lep) en (zeer) sterk gleyige kleibodems zonder profiel (Efp en Eep).

Figuur 12: Het projectgebied gesitueerd op de bodemkaart.

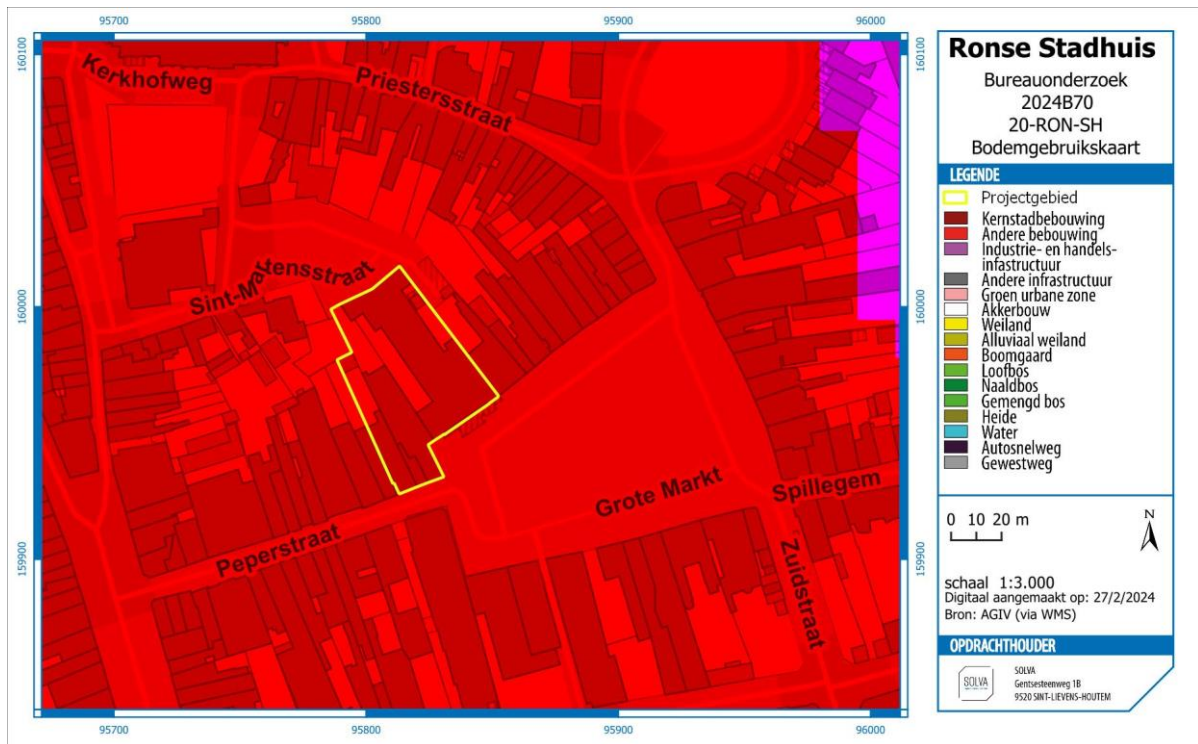
De **bodemassociatiekaart** (Figuur 13) situeert het projectgebied in niet gekarteerde zones (geel).

Figuur 13: Het projectgebied gesitueerd op de bodemassociatiekaart.

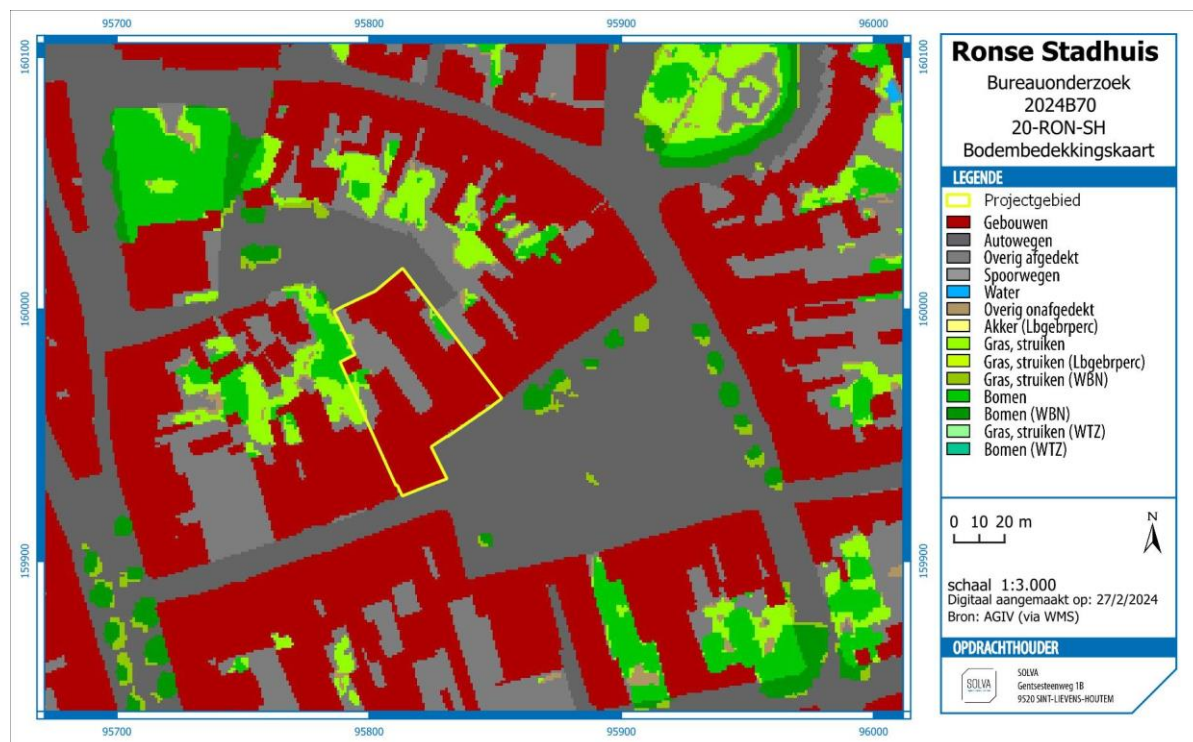
2.2.3.4 GRONDGEBRUIK

Volgens de **bodemgebruikskarta** (Figuur 14) ligt het terrein in een zone met andere bebouwing (rood).

Figuur 14: Het projectgebied gesitueerd op de bodemgebruikskarta.

Ook de **bodembedekkingskaart** (Figuur 15) toont aan het grootste deel van het projectgebied is ingenomen door gebouwen (rood) en overige afdekkingen (grijs). Her en der beslaan gras, struiken en bomen het terrein.

Figuur 15: Het projectgebied gesitueerd op de bodembedekkingskaart.

Een recente luchtfoto uit 2023 (Figuur 16) is een visuele weergave van de bodembedekkingskaart.

Figuur 16: Het projectgebied gesitueerd op de meest recente luchtfoto.

Een gedetailleerde beschrijving van de bestaande toestand van het projectgebied wordt beschreven onder 2.1.2.1.

2.2.3.5 SPECIFIEKE TERREININFORMATIE

2.2.3.5.1 ADMINISTRATIEVE GEGEVENS

- Uitvoeringstermijn: 26/02/2024
- Aard van het onderzoek: bouwhistorisch assessment
- Betrokken actoren: Ruben Pede (erkend archeoloog) en Raphaël De Mey (bouwhistoricus)

De overige administratieve gegevens zijn dezelfde als de administratieve gegevens van het bureauonderzoek.

2.2.3.5.2 ONDERZOEKSOPDRACHT

De woningen gelegen in de Peperstraat met huisnummers 3 en 5 zijn net als het hoekgebouw te herkennen op het 19de-eeuwse kaartmateriaal (Atlas, Popp, postkaarten...), zowel qua volume als qua gevel. De 3 gebouwen staan niet vermeld in de inventaris onroerend erfgoed, maar andere (min of meer gelijkaardige) gebouwen in de Peperstraat staan wel beschreven als 19de-eeuws met een 'oudere' kern (zonder verdere datering). Het is dus niet uitgesloten dat er in de drie gebouwen oudere delen bewaard zijn. Dit kan zichtbaar zijn in de kelders maar mogelijk ook in het opgaand muurwerk. Een 17de-eeuwse figuratieve kaart van Ronse toont aan dat op deze locatie (en bij uitbreiding de Peperstraat en Grote Markt) reeds een aaneengesloten bebouwing kende.

Vervolgens werd volgende onderzoeksvraag geformuleerd:

- Zijn er bouwkundige elementen bewaard waarmee de datering van de gebouwen en eventuele erfgoedwaarde voor aanvang van de sloopwerken kan worden ingeschat?

2.2.3.5.3 BESCHRIJVING VAN HET BOUWHISTORISCH ASSESSMENT

In eerste instantie werd de schriftelijke bronnen erop nageslagen.

In het kaart- en landboek Ronse 1684 (Figuur 17) worden drie woningen met tipgevels haaks op de Peperstraat afgebeeld. Percelen 16, 17 en 18 corresponderen met respectievelijk het huisnummer 5, het huisnummer 3 en het perceel 748D in de huidige Peperstraat. De bewoners/eigenaars (Figuur 18) zijn:

16 *w(eduw)e, ende hoirs⁵ herwig van (den) Doorne*

17 *pierre delonez*

18 *d(e) hoirs d (e) h(ee)r p (iete)r nu fran(ciscu)s van Coppenhole*

Op perceel 20 is *Ghemeente van Ronse* de eigenaar, waar ook heden nog het stadhuis is gevestigd op Grote Markt nr. 12.

---

⁵ Hoirs = erfgenamen

Figuur 17: Daniël De Smet, Lieven Hoelman en Jacob Van Caeneghem, kaart- en landboek Ronse 1684 © stadsarchief Ronse

Derden wyck peperstrae maert, ende spillegem		3b	D	R	105	β	28
n ^o 13	26 ^o , Ende hoirs Jan de ony	0	0	10			
n ^o 14	26 ^o Ende hoirs p. ^e banden Doornel	0	0	15			
n ^o 15	Jan de waerde, Jan Ony's swan	0	0	5			
n ^o 16	26 ^o , Ende hoirs hirmid ban Doornel	0	0	25			
n ^o 17	Pitred de ony	0	0	10 ¹ / ₄			
n ^o 18	Hoirs h. ^e p. ^e mi fraans bas Coppens hold	0	0	13 ¹ / ₄			
n ^o 19	Hoirs pittred for Lier	0	0	21			
n ^o 20	Tobremut de ban Rouff	0	0	24			

Figuur 18: Daniël De Smet, Lieven Hoelman en Jacob Van Caeneghem, kaart- en landboek Ronse 1684 © stadsarchief Ronse.

Naast archiefstukken zijn de gebouwen zelf een primaire bron. Daarom werd de datering en inschatting van de erfgoedwaarde verijnd aan de hand van een plaatsbezoek op 26/02/2024.

2.2.3.5.4 ASSESSMENTRAPPORT

Onderzoek datering en bouwkundige erfgoedwaarde van perceel 748D (annexe), van het huisnummer 5 en van het huisnummer 3 in de Peperstraat te Ronse

Perceel 748D Peperstraat

Het gebouw op perceel 748D (annexe) werd samen met het stadhuis gesloopt en in 1953 vervangen door een nieuwbouw door architect Frank Blockx uit Wilrijk. Het volledige complex werd hierbij onderkelderd. Enkel de gevels en de dakvorm van de annexe werden behouden. Op de eerste verdieping is de 19de eeuwse riemomlijsting verfraaid met sluitsteen nog te onderscheiden.

Huisnummer 3 Peperstraat

Gevel dateert van eind 19de eeuw en wordt gekenmerkt door bewaarde vensters voorzien van riemomlijsting verfraaid met sluitsteen op de eerste en tweede verdieping.

Meest noordelijk gelegen kelder (Foto 1) met bakstenen tongewelf evenwijdig met de straat. Baksteenformaat van 24,5 op 5,5 cm komt overeen met formaat gebruikt vanaf einde 15de eeuw tot 17de eeuw. In oostelijke muur is een voormalige opening (mogelijks de originele ingang) toegemetsd met stenen zonder verband waaronder fragmenten ijzerzandsteen. Ingang centraal in de zuidelijke muur die later is aangebracht.

Foto 1: Noordelijke kelder (huisnummer 3, Peperstraat)

De zuidelijke kelder is voorzien van troggewelven met bakstenen van formaat 23,6 op 6 cm en stalen leggers (die pas vanaf tweede helft 19de eeuw werden gebruikt). De opgaande muren zijn gemetst met baksteenformaat 21,6 op 6 cm dat pas vanaf 18de en 19de eeuw werd gebruikt⁶ (Foto 2).

---

⁶ Everaert 2018, 19-20.

Foto 2: Noordelijke kelder (huisnummer 3, Peperstraat)

Huisnummer 5 Peperstraat

Het gebouwencomplex bestaat uit een langshuis met in het verlengde een lange achterbouw die haaks op de straat is georiënteerd.

Ter hoogte van de achterbouw is een kelder gesitueerd. De kelder heeft een tongewelf evenwijdig georiënteerd met de straat met twee dichtgemetselde voormalig ventilatievensters aan de oostzijde (Foto 3). Op de Villaret- en de Ferrariskaart (Figuur 21 & Figuur 22) is ook een open perceel te zien waar dit raam oorspronkelijk op uitgaf. Geen baksteenformaat te onderscheiden. De kelder is toegankelijk via een zuidelijke gang van ongeveer 4,5 m gemetst in staand verband en daterend van een latere periode. Een verbouwde opening ten noorden geeft mogelijk de positie aan van de oorspronkelijke keldertoeegang.

Foto 3: kelder (huisnummer 5, Peperstraat)

Op de zolderverdieping van het langshuis is een dakgebinte (Foto 4) bewaard, evenwijdig aan de straat zijn nog sporen van de oorspronkelijke tipgevels met vlechtingen (Foto 5) te herkennen die kenmerkend waren voor gevels uit eind 15de tot begin 18de eeuw. Het baksteenformaat hiervan is 23 op 4,5 cm dat gebruikelijk was voor de 17de eeuw.⁷ Ook het dakgebinte is kenmerkend voor de 16de-17de eeuw.⁸ Het originele dakgebinte bestaat uit 1 juk met kappoten en een nokgebinte met gekromde schoren en een nokstijl met windschoren in lengte- en dwarsdoorsnede. De nokgording is tevens bewaard maar bij een latere verbouwing van het huis in de 19de eeuw werd de nok verhoogd en werd een nieuwe en hogere (lijst-) gevel gebouwd. Hierna werd wellicht de zoldervloer verhoogd die mogelijks rust op de muurplaat van de noordelijke muur. Het gebouw dat haaks op dit huis in het noorden van het perceel ligt heeft een gelijkaardige dakkap waarvan de borstwering met muurplaten en de verankering met blokkelen wel nog zichtbaar zijn (Foto 6).

---

⁷ Everaert 2018, 19-21.

⁸ Everaert 2020, 12-14.

Foto 4: Nokgebinte van dakkap langshuis (huisnummer 5, Peperstraat)

Foto 5: Vlechtingen in oostelijke zijgevel van langshuis (huisnummer 5, Peperstraat)

Foto 6: Kappoten met blokkelen verankerd aan muurplaat in haaks ingeplante achterbouw (huisnummer 5, Peperstraat)

Een belangrijke historische gebeurtenis was de grote stadsbrand⁹ van 1719 die ontstond op de Grote markt en waarbij in totaal 284 gebouwen werden vernield. Ook verschillende woningen in de Peperstraat werden hierbij getroffen. Gezien het landboek in 1684 nog aaneensluitende tipgevels vermeldt, is het plausibel dat het open perceel ter hoogte van de westelijke zijde van het huidige nr. 5 dat zichtbaar is op de Villaretkaart van 1745-1748 ontstaan is na de stadsbrand en als toegang tot de Vrijheid is gecreëerd. Mogelijks dient daarom ook de bouw van het langshuis op het huidige nr. 5 en de achterliggende bouw haaks op de straat in deze periode te worden gesitueerd. De dakkappen zouden dus als eind 17de- en wellicht begin 18de-eeuws dienen te worden gedateerd.

---

⁹ Devos 2008, 246-247.

2.2.4 HET ONDERZOCHE GEBIED EN ZIJN OMGEVING IN ZIJN HISTORISCH KADER

2.2.4.1 HISTORISCH KADER

2.2.4.1.1 ALGEMENE GESCHIEDENIS VAN RONSE

Voor de **vroegste geschiedenis** (vroeg-middeleeuwen) van Ronse zijn we grotendeels aangewezen op de schriftelijke bronnen. Een van de inherente problemen van deze vroegmiddeleeuwse periode is dat het doorgaans niet om contemporaine bronnen gaat, maar teksten die gebeurtenissen beschrijven die soms een paar eeuwen eerder plaatsgrepen. Uiteraard betekent dit dat de bronnen **onduidelijkheden** bevatten en soms meer vragen dan antwoorden opleveren.

De eerste vermelding van Ronse dateert uit de 9de eeuw n. Chr. in de *Suppletio Milonis* (855-876). Het gaat om een aanvulling op de *Vita Sancti Amandi* uit de 8ste eeuw. Deze bron geeft aan dat omstreeks het midden van de 7de eeuw n. Chr. **Amandus** op het grondgebied van Ronse een kleine **religieuze nederzetting**, een *cella*, opricht met Petrus en Paulus als patroonheilige.¹⁰ Er wordt vermoed dat dit complex zich mogelijk aan het Kaatsspellein bevond en omgeven was door een cirkelvormige omheining. Dit alles is te plaatsen in een wijdverspreide stichting van een reeks van kloosters in het latere graafschap Vlaanderen en afhankelijke gebieden tussen het begin van de 7de eeuw en het begin van de 8ste eeuw.¹¹

In de loop van de 8ste eeuw komt Ronse opnieuw op het voorplan. De Gentse abt van de Sint-Pietersabdij, Celestinus, wordt in 719 na een politieke strijd verbannen naar Ronse. Hij zal er verblijven tot zijn dood in 765.¹² Ronse staat nadien 'ter beschikking' van verschillende Karolingische vorsten. Karel de Grote schenkt de *cella* te Ronse in het begin van de 9de eeuw aan Heridag, priester te Hamburg, ter ondersteuning van zijn missioneringswerk.¹³ Na de oprichting van de benedictijnerabdij van Inde (Kornelimünster) door Lodewijk de Vrome, opvolger van Karel de Grote, en Benedictus van Aniane, sticht de keizer tevens het **Tenement van Inde**, vermoedelijk tussen 831 en 834. Lodewijk schenkt het Tenement aan de abdij van Inde (Kornelimünster), ter hoogte van de huidige Belgisch-Duitse grens. Het Tenement van Inde bestaat uit een twintigtal gemeentes aan beide zijden van de huidige taalgrens en wordt beheerd vanuit Ronse.¹⁴ Het Tenement vormt een 'wingewest' ter ondersteuning van de abdij van Inde (Kornelimünster). Het Tenement wordt niet rechtstreeks vanuit de abdij bestuurd, maar staat onder het gezag van een plaatselijke voogd, de Heer van Pamele, bij Oudenaarde.

De **eerste bloeiperiode** van Ronse komt er in de loop van de 9de eeuw. Volgens de traditie is dit te danken aan de komst van de **reliëken van Sint-Hermes** van Kornelimünster naar Ronse in 860. Dit gebeurt op keizerlijke voorspraak. Deze voorspoedige periode is aanvankelijk echter van korte duur. Gedurende de invallen van de **Noormannen** op het einde van de 9de eeuw (880) vluchten de monniken met de Sint-Hermesreliëken weg uit Ronse naar de abdij van Inde (Kornelimünster) en nog later naar Keulen.¹⁵ In 940 keren de reliëken terug naar Ronse door bemiddeling van de bisschop van Kamerijk, Fulbert. Wat er zich in de tussentijd (880-940) op institutioneel vlak te Ronse afspeelde, is echter verre van duidelijk.¹⁶ Mogelijk werd het klooster te Ronse enige tijd verlaten. Ook de daaropvolgende periode is troebel. Het ontstaan van de **Vrijheid** en het daarmee gepaard gaande **kapittel** wordt volgens de traditie in de loop van de 10de eeuw, vermoedelijk onder Otto I de Grote, geplaatst.¹⁷ Het is echter niet uitgesloten dat er in deze religieuze gemeenschap te Ronse reeds in de 9de eeuw een overgang was van een *ordo monasticus* naar een *ordo canonicus*.¹⁸ Alleszins is er in het midden van de 10de eeuw een gemeenschap van kanunniken aanwezig als 'opvolgers' van de gevluchte monniken.¹⁹ De Vrijheid bestaat vermoedelijk uit een **kleine stedelijke kern rondom de huidige Kleine Markt** en vormt als het ware een 'stad', onder gezag van de kerkelijke overheid (kapittel van kanunniken), binnen de latere stad Ronse. Hierbij worden waarschijnlijk een deel van de vroegere bezittingen van het vroegere monasterium gerecupereerd.²⁰

---

¹⁰ Devos 2002, 38-39.

¹¹ Meijns 2000, 133.

¹² Meijns 2000, 135.

¹³ Devos 2008, 203.

¹⁴ Devos 2002, 40-41; <https://id.erfgoed.net/themas/14132>

¹⁵ Cambier 1989, 76; Devos 2002, 41; Meijns 2000, 260.

¹⁶ Meijns 2000, 260-262.

¹⁷ Devos 2002, 43.

¹⁸ Cf. discussie en theorie: Meijns 2000, 424.

¹⁹ Devos & Meirsschaut 1997, 41.

²⁰ <https://id.erfgoed.net/themas/14132>

Vermoedelijk in de 9de of 10de eeuw bouwt men op de locatie van de huidige Sint-Hermeskerk een zaalkerk met enkele bijgebouwen, dit hangt waarschijnlijk samen met de installatie van het kapittel en de Vrijheid. Na de terugkomst van de Sint-Hermesreliëken is er vrij vlug nood aan een grotere kerk voor de steeds grotere groep van bedevaarders. De Vrijheid ontwikkelt zich immers tot een **bedevaartsoord** voor Sint-Hermes, patroonheilige van de geesteszieken. Vermoedelijk omstreeks 1085 nivelleert men de 10de-eeuwse site op het Kaatsspelplein en de Sint-Hermessite en start de bouw van een nieuwe kerk. Het 10de-eeuwse gebouw wordt vervangen door een **romaanse kerk waarvan het koor en de crypte in 1089 zijn ingewijd**.²¹ Deze romaanse crypte situeert zich onder de huidige **Sint-Hermeskerk**, men bracht er de reliëken van Sint-Hermes in onder. De volledige kerk is klaar in 1129. Vermoedelijk omstreeks het midden van de 11de eeuw bouwt men (ook ter hoogte van de 10de-eeuwse site) de **Sint-Pieterskerk**,²² mogelijks gaat het om een hulpkerk. Dit complex beschikt tevens over een aantal **kloostergebouwen** zoals een kapittelhuis en een kloostergang.²³

Binnen de Vrijheid beschikken de kanunniken, naast hun collegiale met de kerken, het kloosterpand, de kapittelgebouwen en een watermolen, tevens over de noodzakelijke **infrastructuur** om het toenemende aantal pelgrims van de Sint-Hermesbedevaarten op te vangen. Het ging om herbergen en brouwerijen rond de Kleine Markt, een begijnhof en het Sint-Elooishospice.²⁴ Op de Kleine Markt is tevens een vierschaar aanwezig waar recht werd gesproken.

Net ten zuiden van de Vrijheid ontwikkelt zich een **handelsnederzetting rondom de huidige markt**. De stichting van deze nederzetting is vooralsnog onduidelijk, ze wordt de eerste keer vermeld in de 11de eeuw.²⁵ Recent archeologisch onderzoek op De Stadstuin, ten westen van het stadscentrum, toonde het bestaan van een nederzetting uit de 10de eeuw (mogelijk zelfs 9de eeuw) aan, die vermoedelijk in verband te brengen is met het toponiem Spillegem.²⁶ De ruimtelijke connectie – het straatje Spillegem – tussen deze nederzetting en het stadscentrum is een sterke aanwijzing dat er ter hoogte van de huidige markt reeds een vorm van occupatie bestond, minstens sinds de 10de eeuw. Vanuit het Tenement van Inde verkrijgt deze nederzetting in 1240 een **stadskeure**.²⁷ De Heer van Ronse, Gerard de Wattripont, koopt het gebied in 1264 van de abdij van Inde.

In 1280 komt wat overbleef van het Tenement in handen van de graaf van Vlaanderen, Gwijde van Dampierre, die het koopt van de abdij van Inde. In 1293 verkrijgt deze laatste ook de stad zelf.²⁸ Ronse wordt vanaf dan ‘stad en de heerlijkheid Ronse’ genoemd en vormt een leen van de graaf van Vlaanderen. De stad is gedurende decennia een **twistpunt tussen de graven van Vlaanderen en Henegouwen**. Dit resulteert onder meer in de platbranding en plundering van Ronse in 1298.²⁹ Vanaf 1323 behoort Ronse definitief toe aan de graaf van Vlaanderen.

Naast de stad Ronse en de Vrijheid is er nog een derde, evenwel kleinere heerlijkheid op het grondgebied van Ronse, namelijk de ‘heerlijkheid en **vrijheid van Landenbourg**’, tot de 17de eeuw ‘Audenbroeck’ genoemd. Het vormt als leen van de heerlijkheid van Frasnès, een Henegouwse enclave in Vlaanderen.³⁰

Sinds de 14de eeuw maakt Ronse deel uit van het **Land van Aalst**, hoewel dit in realiteit minder duidelijk is, gezien de vele conflicten. Het is pas in de 18de eeuw dat Ronse een volwaardig lid van het Land van Aalst wordt.³¹ Gedurende de 14de tot de 16de eeuw zijn er verschillende heren van Ronse. In de loop van de 16de eeuw verheft Keizer Karel Ronse tot een **baronie**. In 1629, gedurende de Spaanse overheersing, koopt graaf **Jan VIII van Nassau-Siegen** de heerlijkheid en de baronie Ronse.³² Hij laat er één van de grootste kastelen van de Nederlanden bouwen, zoals afgebeeld op de kaart van Sanderus. Op het einde van de 18de eeuw komt Ronse in Franse handen. Met de **Franse revolutie** wordt het bestuurlijk onderscheid tussen Vrijheid, stad, baronie en heerlijkheid opgeheven en vormt Ronse één gemeente. In de loop van de 19de eeuw

²¹ Devos 2002, 43.

²² Devos 2002, 78.

²³ Devos 2002, 72.

²⁴ <https://id.erfgoed.net/themas/14132>

²⁵ Devos 2008, 236.

²⁶ Pede *et al.* 2015, 248-254.

²⁷ <https://id.erfgoed.net/themas/14132>

²⁸ Cambier 1989, 28-29; <https://id.erfgoed.net/themas/14132>

²⁹ Devos 2002, 45.

³⁰ <https://id.erfgoed.net/themas/14132>

³¹ Devos & Meirsschaut 1997, 49.

³² <https://id.erfgoed.net/themas/14132>; Devos 2002, 48-49.

worden verschillende gebouwen van de Vrijheid (zie *infra*) afgebroken of krijgen een andere bestemming. Ook onder meer het kasteel van Jan van Nassau gaat tegen de vlakte. In de tweede helft van dezelfde eeuw kent Ronse onder invloed van de **textielindustrie** een aantal uitbreidingen die ervoor zorgden dat de stad haar huidige uitzicht kreeg.³³

2.2.4.1.2 GESCHIEDENIS VAN HET PROJECTGEBIED

In het huidige stadscentrum van Ronse zijn van oudsher twee entiteiten aanwezig, namelijk de Vrijheid t.h.v. de Kleine Markt en de nederzetting t.h.v. de huidige Grote Markt die zich net ten zuiden van de Vrijheid ontwikkelde (zie 2.2.4.1.1). Beide waren ruimtelijk van elkaar gescheiden, met name door 'des hayes et de fosses'. Deze grens bestond aanvankelijk uit een gracht die echter geleidelijk uit het stadsbeeld verdween en later vervangen werd door grenspalen. Deze grens bleef bovendien deels bewaard in de percelering. De bronnen voor de vroegste geschiedenis van de agglomeratie ter hoogte van de Grote Markt zijn beperkt. De eerste vermelding dateert uit het midden van de 11de eeuw (*vicus Rotnasce*).³⁴ Meer dan waarschijnlijk bestond deze *vicus* al veel vroeger. De stichting omstreeks 900 van de middeleeuwse nederzetting op de Stadstuin en de ruimtelijke connectie ervan via de Spillegemstraat met de gebied van de Grote Markt toont aan dat er zich minstens sinds het begin van de 10de eeuw een nederzetting bevond ter hoogte van de Grote Markt.³⁵ Omtrent het ontstaan, uitzicht en evolutie van deze woonkern bestaan nog vele vragen. Een en ander kadert ook in de complexe politieke situatie waarbij deze nederzetting aanvankelijk onder het beheer van de abdij van Kornelimünster en hun (onder)voogden viel, met name de Heren van Pamele-Oudenaarde en de Heren van Wattripont. In 1240 wordt een stadskeure verkregen en in de loop van de 13de eeuw zal de nederzetting evolueren naar een stad met een wereldlijk bestuur.³⁶ Hoewel in de 15de en 16de eeuw wel sprake is van tijdelijke versterkingen kende Ronse, in tegenstelling tot andere steden in de regio, geen permanente stadversterking. Het grondgebied van de stad wordt afgebakend door de Fabrieksstraat (westen), Oude Vesten (zuiden), Veemarkt (oosten) en Bruul/Vrijheid (noorden). Hierbinnen ontwikkelt zich de Grote Markt en een aantal historische wegtracés, waaronder Peperstraat, die de verbinding vormt tussen de Grote Markt en de Wijnstraat.

2.2.4.2 INVENTARIS ONROEREND ERFGOED

De Grote Markt³⁷ en de Peperstraat³⁸ worden vermeld in de inventaris bouwkundig erfgoed. Op de Grote Markt zijn verschillende gebouwen opgenomen als bouwkundig erfgoed (nrs.: 6, 7, 10, 12, 25, 26, 27, 28-29, 30, 33-34, 35, 37, 38, 39, 40 en 41). Grote Markt 12³⁹, het huidige stadhuis, is onderdeel van het projectgebied. Ook in de Peperstraat zijn vijf huizen zijn opgenomen als bouwkundig erfgoed (nrs.: 7, 10, 16, 19, en 32). Huisnummers 3 en 5 die op het projectgebied liggen, zijn niet opgenomen.

---

³³ <https://id.erfgoed.net/themas/14132>

³⁴ Devos 2008, 236.

³⁵ Devos 2015, 97-98; Pede *et al.* 2015, 273.

³⁶ Devos 2008, 229-236.

³⁷ <https://id.erfgoed.net/themas/4819>

³⁸ <https://id.erfgoed.net/themas/4876>

³⁹ <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/28637> (geraadpleegd op 1 maart 2024).

2.2.4.3 HISTORISCH-CARTOGRAFISCHE DOCUMENTEN

2.2.4.3.1 HORENBAULT (1596)

De kaart van Horenbault (Figuur 19) is een illustratieve kaart waarbij een georeferentie niet mogelijk is. Het scheidt echter wel een beeld van Ronse en zijn omgeving. In het blauwe kader zijn de Peperstraat en de Grote Markt zichtbaar. Er is reeds bebouwing getekend op de hoek van de Peperstraat en de Grote Markt.

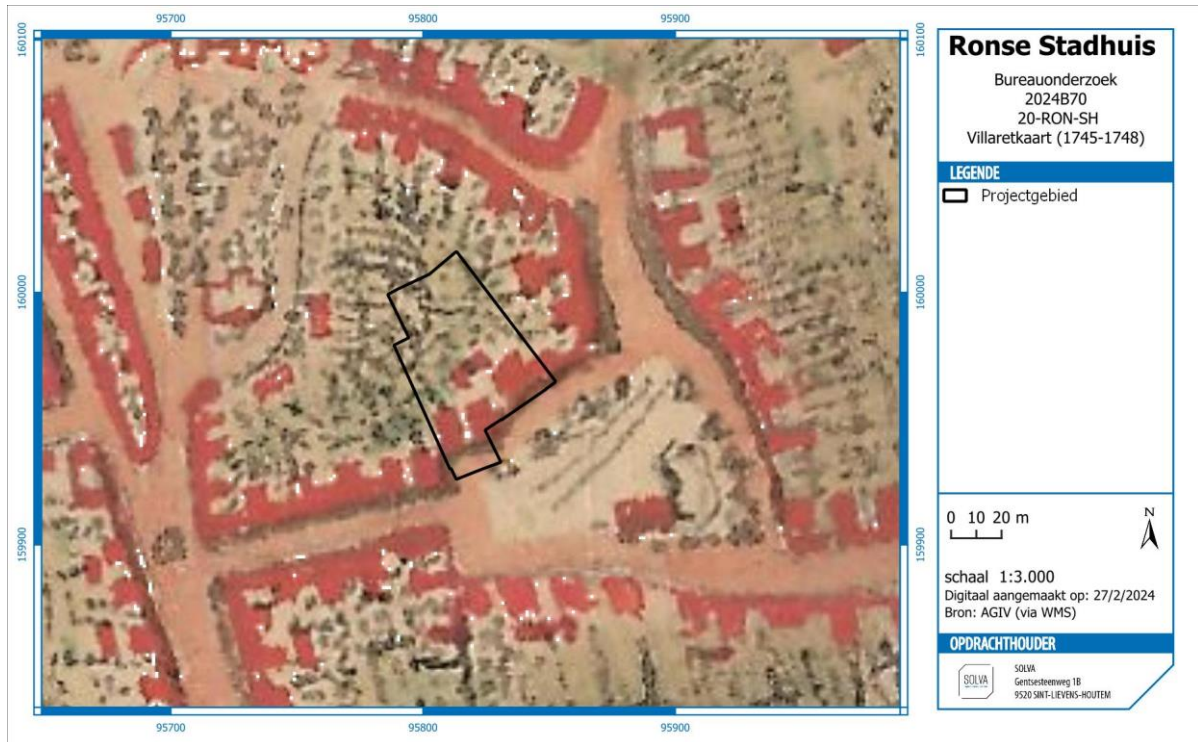

Figuur 19: De omgeving van het projectgebied op de *Carte ende discriptie figuerative vande gheel den Lande van Aelst* (Jacques Horenbault 1596, Parijs, Bibliothèque Nationale, Rés. Ge AA.817, uitgegeven door de geschiedkundige vereniging Het Land van Aalst).

2.2.4.3.1 VILLARETKAART (1745 – 1748)

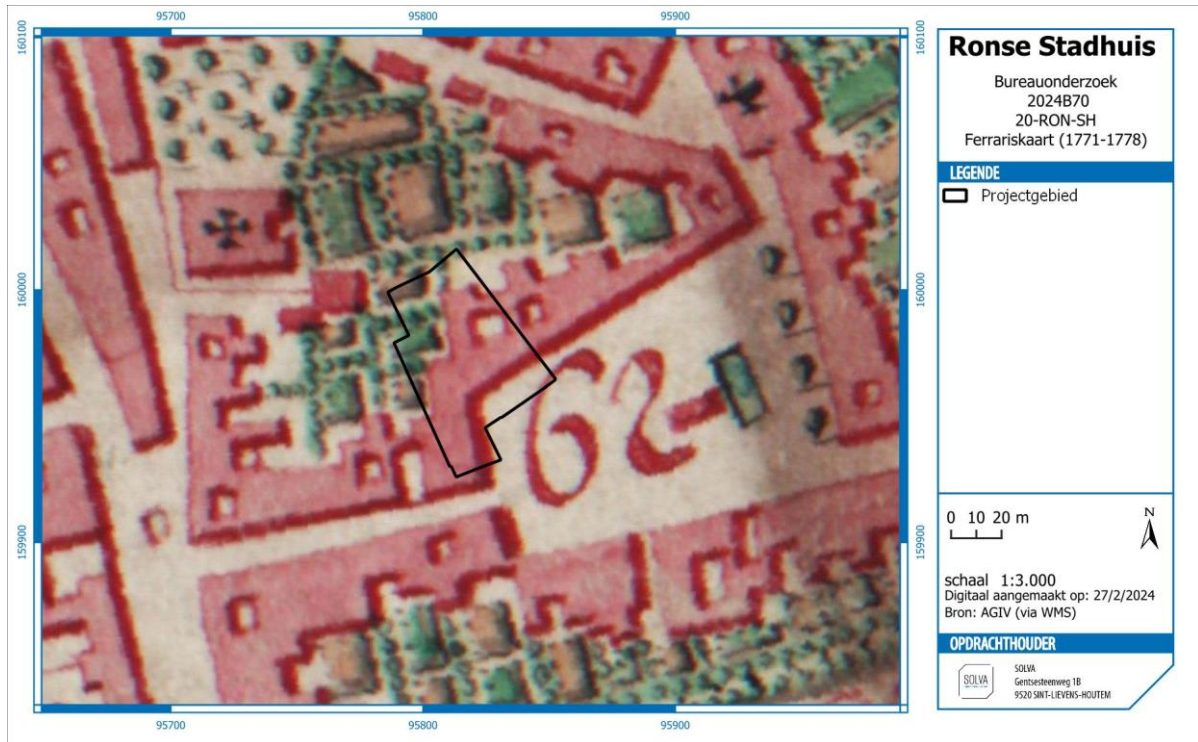
Op de Villaretk kaart (Figuur 21) is de trapeziumvormige Grote Markt en de aangrenzende Peperstraat, ten westen ervan, duidelijk herkenbaar. Er zit echter een grote foutenmarge in de georeferentie en de schaalgrootte, waardoor het projectgebied niet samenvalt met de kaart. De Grote Markt is reeds volledig volgebouwd, alsook de Peperstraat staat ingetekend met rijwoningen. Er is een open ruimte op te merken ten westen van de huizenblok. Achter de woningen zijn tuinen getekend. Door het schetsmatige karakter van de afbeelding kunnen we weinig uitspraken doen over de gebouwen zelf.

Figuur 21: Het projectgebied gesitueerd op de Villaretk kaart.

2.2.4.3.2 JOZEF JOHAN FRANS FERRARIS – KABINETSKAART DER OOSTENRIJKSE NEDERLANDEN EN HET PRINSDOM LUIK (1771-1778)

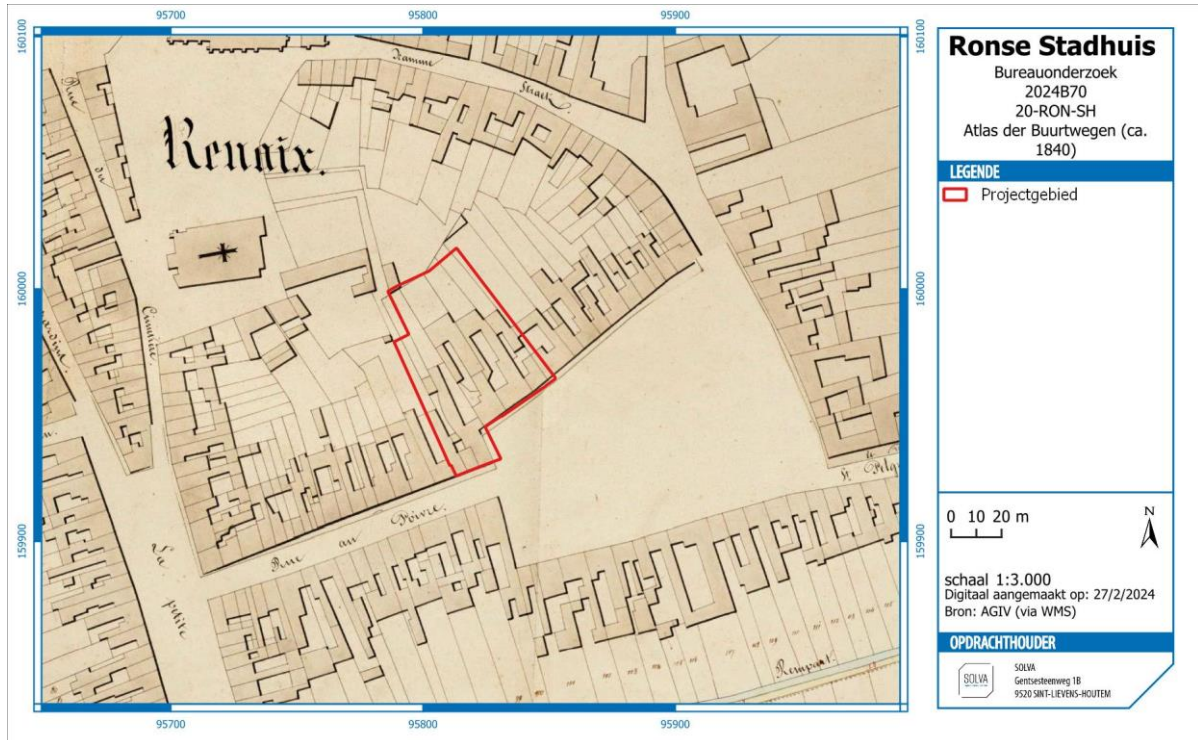
Ook de Ferrariskaart (Figuur 22) is niet correct te georefereren, waardoor de projectie van het projectgebied niet volledig accuraat is. Desondanks is ook hier de noordwestelijke hoek van de Grote Markt en de aangrenzende Peperstraat duidelijk te herkennen. Ook op deze kaart is de doorsteek (?) zichtbaar van de Peperstraat naar de achterliggende tuinen.

Figuur 22: Het projectgebied gesitueerd op de Ferrariskaart.

2.2.4.3.3 ATLAS DER BUURTWEGEN (CA. 1841)

De Atlas der Buurtwegen (Figuur 23) geeft een vrij gedetailleerd beeld van de 19de-eeuwse toestand van het projectgebied weer. Het is mogelijk om een opdeling in panden waar te nemen. De perceelsindeling in de Peperstraat is nagenoeg identiek als de dag van vandaag. De plek waar het huidige stadhuis zich bevindt, is nog anders ingedeeld. Op de kaart bestaat dit stuk uit drie verschillende percelen met gebouwen waaronder het 17de-eeuwse stadhuis.

Figuur 23: Het projectgebied gesitueerd op de Atlas der Buurtwegen.

2.2.4.3.4 PHILIPPE VANDERMAELEN – CARTES TOPOGRAPHIQUES DE LA BELGIE (1846-1854)

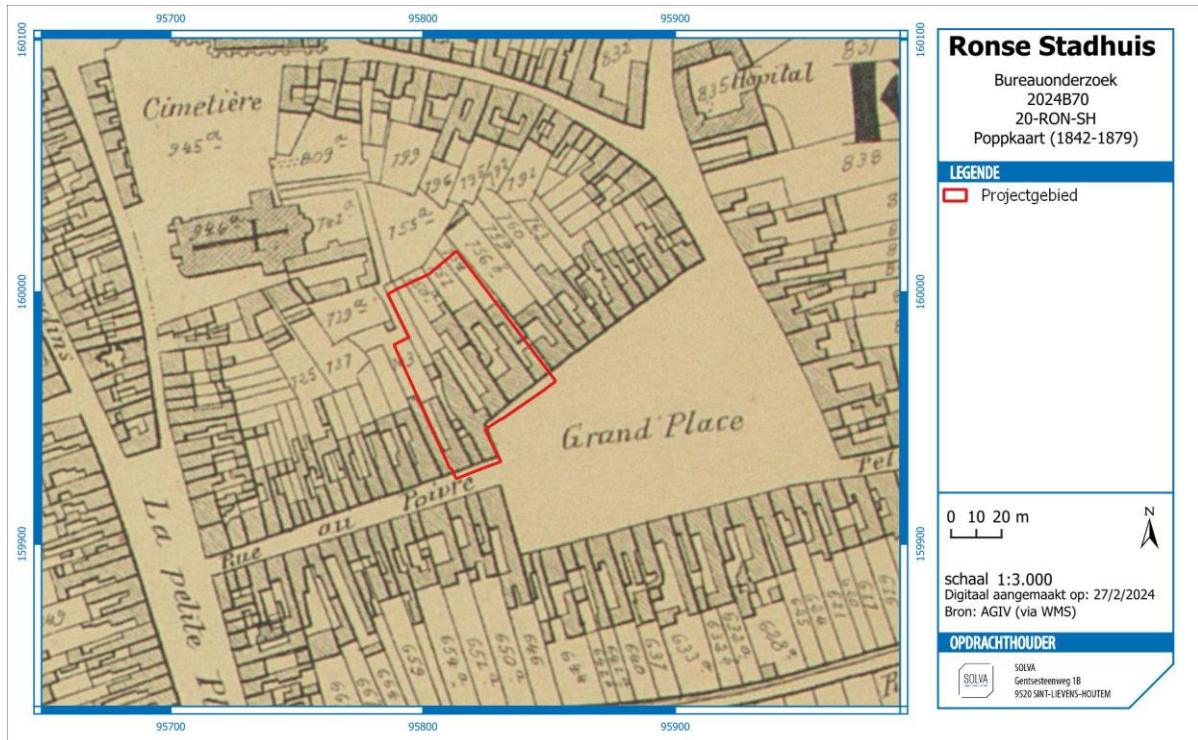
De Vandermaelenkaart (Figuur 24) is minder gedetailleerd en accuraat in vergelijking met de Atlas der Buurtwegen. Er kunnen geen nieuwe elementen worden ingewonnen ten opzichte van de reeds eerder besproken historische kaarten.

Figuur 24: Het projectgebied gesitueerd op de Vandermaelenkaart.

2.2.4.3.5 PHILIPPE CHRETIEN POPP – ATLAS CADASTRAL PARCELLAIRE DE LA BELGIQUE (1842-1879)

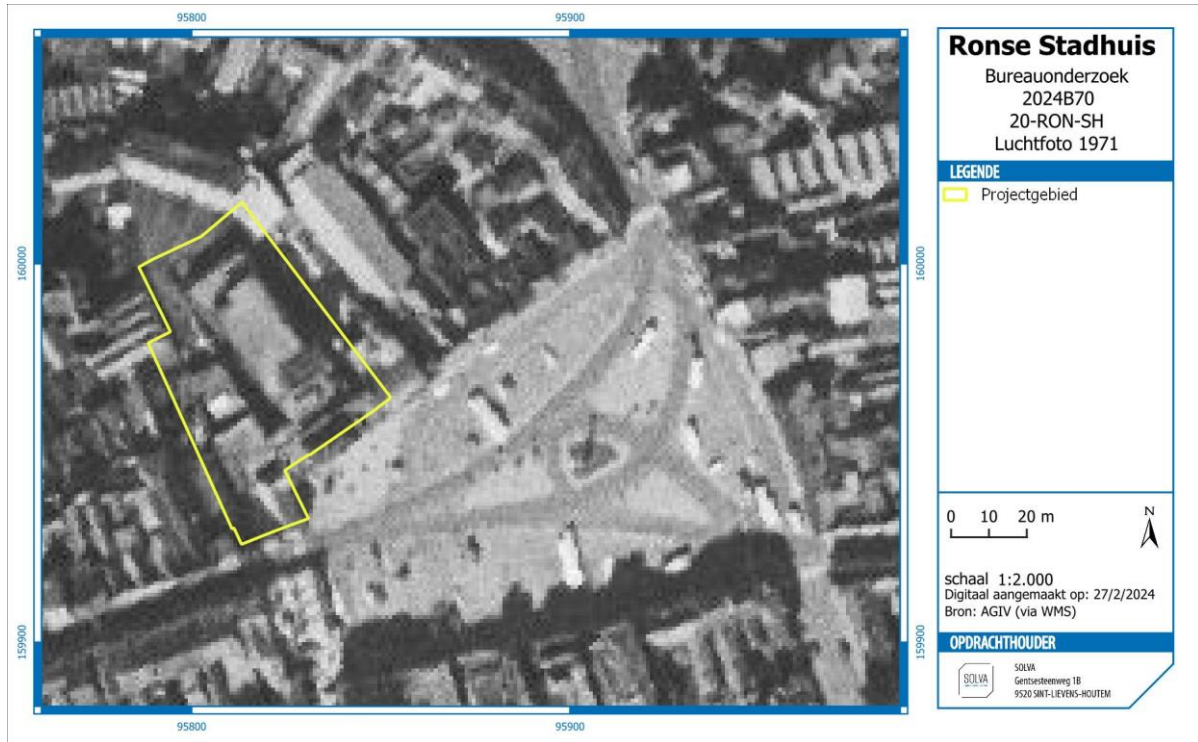
De situatie getekend op de Poppkaart (Figuur 25) is gelijkaardig aan die van de Atlas. Behalve de indeling van enkele gebouwen is er geen verschil waar te nemen, bijgevolg brengt deze kaart geen nieuwe inzichten met zich mee.

Figuur 25: Het projectgebied gesitueerd op de Poppkaart.

2.2.4.3.6 RECENTE LUCHTFOTO'S

Op basis van de recente luchtfoto's is duidelijk dat het projectgebied over de jaren de indeling licht werd aangepast. De luchtfoto uit 1971 (Figuur 26) kent geen hoge kwaliteit waardoor de perceelsindeling niet scherp waar te nemen is. Het is echter wel duidelijk dat het projectgebied hoofdzakelijk bebouwd is. Op de luchtfoto 1979-1990 (Figuur 27) is te zien dat het projectgebied bezet is met quasi dezelfde bebouwing als op de meest recente luchtfoto (Figuur 28).

Figuur 26: Het projectgebied gesitueerd op de orthofoto uit 1971.

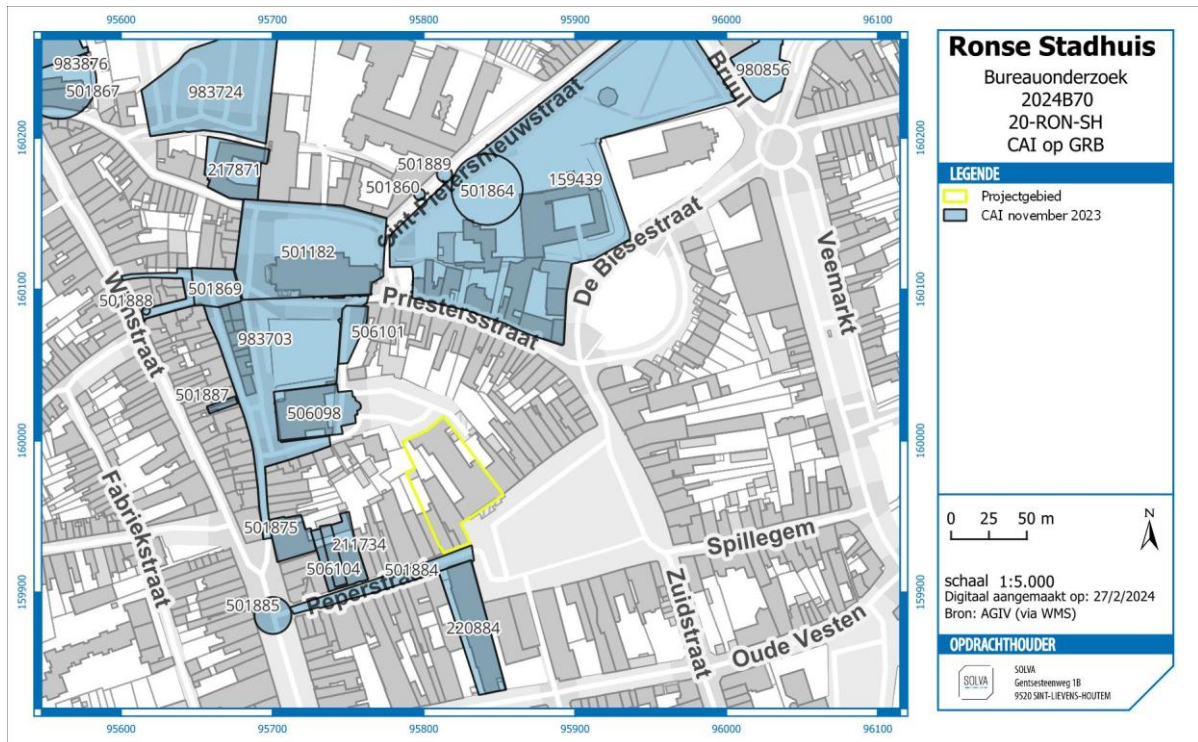
Figuur 27: Het projectgebied geprojecteerd op de orthofoto uit 1979-1990.

Figuur 28: Het projectgebied geprojecteerd op de orthofoto uit 2023.

2.2.5 HET ONDERZOCHE GEBIED EN ZIJN OMGEVING IN ZIJN ARCHEOLOGISCH KADER

Voor het **projectgebied** zelf zijn geen archeologische sites gekend (Figuur 29). In de **ruimere omgeving** van het projectgebied toont de centrale archeologische inventaris (**CAI**) echter wel meerdere opgravingen binnen de stadskern.

Figuur 29: Het projectgebied gesitueerd op de CAI.

De meeste CAI-locaties zijn gelinkt aan de Vrijheid. Gezien de aparte entiteit van de Vrijheid (zie 2.2.4.1.1), worden deze locaties hier niet allemaal besproken. Het noordelijk deel van het projectgebied ligt ter hoogte van de historische grens tussen de Vrijheid en de stad. Volgens historische bronnen was de Vrijheid in de middeleeuwen afgebakend door een gracht (*des hayes et de fosses*). Tijdens de opgravingen bij de heraanleg van de Vrijheid was het mogelijk om de grenzen van de Vrijheid te onderzoeken. Dit gebeurde op drie plaatsen: de grens t.h.v. de Begijnhofstraat, de Schipstraat en Franklin Rooseveltplein. De Schipstraat en Franklin Rooseveltplein zijn van oudsher toegangswegen tot de Vrijheid. Daar werden geen grachten aangetroffen, enkel straatniveaus en ophogingslagen. In de Begijnhofstraat, die geen oorspronkelijke toegangsweg was, was wel een gracht aanwezig, met de Wijnstraat. De gracht was minstens zes meter breed en de bodem van de uitgraving lag op ongeveer 2,5 meter onder het huidige looppniveau. Wanneer deze gracht werd opgegeven, is voorlopig onduidelijk. Door het aangetroffen aardewerk is de gracht zeker in de 15de-16de (en mogelijks vroeger) reeds opgevuld en uit het stadsbeeld verdwenen.⁴⁰

Rechtover het projectgebied werd in 2018 het perceel in de Peperstraat 13-16 opgegraven door BAAC (**CAI-locatie 220884**). De noordoostelijke zone van het terrein werd gekarteerd als verstoorde zone, maar de noordwestelijke zone kon wel worden opgegraven. De oudste sporen gaan terug tot de 12de – 13de eeuw. Daar werd onder andere een vermoedelijke prestedelijke versterkingsgracht aangetroffen die mogelijk in de 12de eeuw actief was. Wat zeker is, is dat de gracht in de loop van de 13de eeuw werd gedempt. Daarnaast werden ook bewoningssporen aangetroffen. Het gaat om enkele kuilen die terug gaan tot de 13de eeuw.⁴¹

⁴⁰ <https://www.ronse.be/nl/archeologisch-onderzoek-de-vrijheid>

⁴¹ Van Remoorter, 2021, 229, 233.

Tijdens een terreinonderzoek in 2001 werd over quasi de volledige lengte van de Peperstraat verschillende middeleeuwse wegniveaus aangetroffen (**CAI-locatie 501884**).⁴²

Wat verderop in de straat, ter hoogte van huisnummers 21-31, werden de bestaande gebouwen op het perceel 1132A gesloopt en vervangen door een nieuwbouw (**CAI-locatie 211734**). De oudste sporen gaan terug tot de 13de eeuw. Het gaat om ontginningsporen en de ingebruikname van het terrein. Vervolgens volgt een fase van vakwerkbouw dat zich ontwikkelt in het begin van de 14de eeuw tot de late 15de eeuw. Deze sporen situeren zich in de zone die grenst aan de Peperstraat. Op het einde van de 15de eeuw worden de straten vernieuwd. Vermoedelijk gaat dit samen met het heropbouwen van enkele huizen. De houten huizen worden vervangen door stenen gebouwen. Er zijn funderingen aangetroffen die gezet zijn in ijzerzandsteen.⁴³

Op datzelfde perceel werd in 1989 ook al een archeologisch opgraving uitgevoerd (**CAI-locatie 506104**). De oudste sporen die er werden aangetroffen waren uit de late middeleeuwen. Het gaat om diepe grachten die mogelijk de Vrijheid afbakenden. Verder werden restanten van een bakstenen constructie, afvalkuilen en houtskool- en verbrande leemvlekken.⁴⁴

2.2.6 EEN DATERING EN INTERPRETATIE VAN HET ONDERZOCHE GEBIED

2.2.6.1 HET LANDSCHAPPELIJK KADER

De stad Ronse is gelegen ten zuiden van de getuigenheuvels (Kluisberg – Hotondberg – Muziekberg) van de Vlaamse Ardennen. Het projectgebied ligt in zandleemstreek en ten noorden van het projectgebied zijn de Molenbeek en Loozebeek terug te vinden zijn.

2.2.6.2 DE MENSELIJKE AANWEZIGHEID

Enkele archeologische onderzoeken in en langs de Peperstraat brachten tal van sporen aan het licht, voornamelijk uit de laatmiddeleeuwse periode vanaf de 13de eeuw. Het gaat voornamelijk om bewoningssporen, perceelsstructuren, straatniveaus en ook ambachtelijke activiteiten zoals pottenbakkersovens. Het iconografisch bronnenmateriaal toont aan hoe binnen het projectgebied langs de Peperstraat in de postmiddeleeuwse periode aaneengesloten bebouwing aanwezig is met een duidelijke percelering waarbij de huizen zich langs de straatzijde bevinden met ten noorden ervan de achtererven. Deze situatie manifesteert zich in de bestaande toestand.

2.2.7 DE VERWACHTING TEN AANZIEN VAN ARCHEOLOGISCH ERFGOED

2.2.7.1 EEN GEMOTIVEERDE TEKSTUELE VERWACHTING TEN AANZIEN VAN DE AANWEZIGHEID EN AARD VAN HET ARCHEOLOGISCH ERFGOED OP HET ONDERZOCHE TERREIN

➤ *Aanwijzingen voor het archeologisch potentieel, landschapshistoriek en gebruiksevolutie*

Het bureauonderzoek toont aan dat er archeologische sporen mogen verwacht worden binnen het projectgebied. De archeologische, historische en cartografische gegevens wijzen op de interessante locatie, die sinds de 13de eeuw en mogelijks reeds vroeger deel uit maken van de oude stadskern. Het (noordoostelijke deel van het) projectgebied is tevens gelegen op de grens tussen de middeleeuwse entiteiten van de Vrijheid en de nederzetting rond de Grote Markt. Beide waren ruimtelijk van elkaar gescheiden door een gracht. Deze grens bleef bovendien deels bewaard in de percelering. Het cartografisch materiaal toont aan dat sinds de 18de eeuw de noordelijke helft van het projectgebied uit onbebouwde tuinen bestaat.

➤ *Wat is de impact van de geplande werken?*

De stad Ronse plant de bouw van een nieuw administratief centrum. Een deel van de bestaande bebouwing zal worden opgebroken en een nieuw gebouw wordt ingepland. De delen die worden afgebroken bestaan uit het bijgebouw ten noorden van het stadhuis dat gelegen is aan de parking achter het stadhuis, maar ook

⁴² <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/501884>

⁴³ Van Remoorter, Verbeke & Vanoverbeke 2017, 132 - 137

⁴⁴ <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/506104>

de annexe en de huizen gelegen in de Peperstraat met huisnummers 3 en 5. Daarbij worden alle bestaande funderingen en kelders uitgedroogd.

Op het meest noordelijke deel van het terrein, aan de grens met de parking achter het stadhuis, wordt het bijgebouw afgebroken. De kelder wordt ontmuurd en gedempt. Voor de constructie van het nieuwe bijgebouw vinden geen nieuwe bodemingrepen plaats.

In de westelijke zone van het projectgebied worden drie gebouwen (de annexe, pand Peperstraat 3 en pand Peperstraat 5) volledig gesloopt. Het nieuwe gedeelte van het administratieve centrum wordt deels onderkelderd. De locatie van de kelder onder het pand op nummer 5 is gelegen op een tiental meter ten noorden van de straat. De oppervlakte bedraagt ca. 30 m². De kelder van huisnummer 3 is gelegen aan de straatkant en kent een oppervlakte van ca. 38 m².

Over de volledige oppervlakte van het projectgebied worden er beo-veldboringen uitgezet. In totaal gaat het om 54 boringen met een diameter van 13 à 17 cm. Er wordt geboord tot een diepte van 33 m. Alle boorgaten zijn verbonden door horizontale leidingen. Deze leidingen liggen op een diepte van 0,8 m en lopen naar de collectorputten. Er wordt één collectorput voorzien per acht boorgaten. Ze hebben een diepte van minimaal één meter en worden geplaatst op een funderingsplaat van 15 cm gewapend beton. De locatie van de boringen is nog niet definitief. Er zal zoveel als mogelijk gewerkt in een raster van 6 x 6 m.

De nieuwbouw zal worden aangelegd op eenzelfde maaiveldniveau als dat er vandaag bestaat. Ten westen van het stadhuis wordt een nieuwe kelder aangelegd. Deze kent een oppervlakte van 324,50 m². De kelder kent een verstoringsdiepte van 3 m, maar plaatselijk worden er betonbalken voorzien waardoor de verstoringsdiepte tot 4 m gaat.

Ten noorden en ten westen van de nieuw ingeplante kelder komt over een oppervlakte van 391,57 m² een betonplaat te liggen. Deze wordt ondersteund door zes horizontale betonbalken (verstoringsdiepte 60 cm en 9 betonnen paalmoeren (hoogte 80 cm). De paalmoer die niet onder betonplaat gelegen is, kent een diepte van 1 m.

Ten noordwesten van de kelder zijn 6 septische putten gelegen met een inhoud van 20 000 liter. Ze hebben een diameter van 350 cm en gaat tot een diepte van 250 cm.

In de tuin worden een 4-tal bomen aangeplant. Hiervoor worden boomputten aangelegd van 1 m³. Verder wordt er een opstelplaats voor de brandweer voorzien. Hiervoor wordt er plaatselijk 30 cm afgegraven ten opzichte van het huidige maaiveld.

➤ *Wat is het wetenschappelijk kennispotentieel van een eventueel aanwezige archeologische site op lokaal, regionaal en op Vlaams niveau?*

Het projectgebied behoort historisch tot de **stad Ronse**. Omtrent de vroegste stadsgeschiedenis bestaan echter nog veel vragen. Het vroegere historisch en archeologisch onderzoek spitste zich voornamelijk toe op de Vrijheid en meer specifiek de site van de Sint-Hermesbasiliek. Recent uitgevoerd onderzoek toont niettemin het grote kennispotentieel aan van dit deel van de stad. De vondst van de middeleeuwse nederzetting op de Stadstuin vormt een duidelijke aanwijzing dat de bewoning ter hoogte van de Grote Markt vermoedelijk opklimt tot minstens het begin van de 10de eeuw.

Het projectgebied bevindt zich specifiek op de hoek van de Grote Markt en de Peperstraat. Enkele archeologische onderzoeken in en langs de Peperstraat brachten tal van sporen aan het licht, voornamelijk uit de laatmiddeleeuwse periode vanaf de 13de eeuw. Het gaat voornamelijk om bewoningssporen, perceelsstructuren, straatniveaus en ook ambachtelijke activiteiten zoals pottenbakkersovens. Het iconografisch bronnenmateriaal toont aan hoe binnen het projectgebied langs de Peperstraat in de postmiddeleeuwse periode aaneengesloten bebouwing aanwezig is met een duidelijke percelering waarbij de huizen zich langs de straatzijde bevinden met ten noorden ervan de achtererven. Deze situatie manifesteert zich in de bestaande toestand. Een bouwhistorisch assessment van de bestaande panden in het projectgebied wees uit dat bepaalde delen terug te voeren zijn tot de 17de eeuw of vroeger.

- Binnen het projectgebied zijn **mogelijk** sporen aanwezig **vanaf de 10de eeuw**. De exacte ligging van de vroege woonkern ter hoogte van de Grote Markt is niet gekend. Het noordelijk deel van het projectgebied grenst aan de Vrijheid, waarvan de stichting in het midden van de 10de eeuw wordt plaatst. Deze Vrijheid vormde een aparte entiteit van de (latere) stad Ronse, beide waren van elkaar

gescheiden door een gracht. Het veronderstelde traject van deze gracht bevindt zich ter hoogte van het noordelijk deel van het projectgebied.

- Binnen het projectgebied zijn **waarschijnlijk** sporen aanwezig **vanaf de 13de eeuw**. Sporen vanaf de laatmiddeleeuwse periode zijn reeds aangetroffen bij archeologisch onderzoek op gelijkaardige percelen langs de Peperstraat. Het gaat voornamelijk om bewoning en artisanale activiteiten. Ze zijn te linken aan de 'stadswording' van Ronse. Een proces dat ook bij andere steden in de regio te herkennen is, met onder andere de aanleg van pleinen, markten en straten waarlangs zich de bebouwing ontwikkelt. Vaak vindt dit stadswefsel zijn oorsprong in de late middeleeuwen en in de meeste gevallen blijft het zelfs tot de dag vandaag bewaard.

➤ *Is er verder vooronderzoek noodzakelijk en welke vorm dient dit aan te nemen?*

Er dient rekening gehouden te worden dat er archeologische sporen zullen worden aangesneden.

In de zone van de bebouwing aan de Peperstraat kan sporen van oudere bebouwing, vloerniveaus... bevatten. In welke mate de huidige bebouwing deze reeds heeft vergraven, is niet duidelijk op te maken op basis van deze bureaustudie. Verder onderzoek is hier aangewezen.

Buiten de bebouwde zones is onduidelijk hoe diep de opbouw van de huidige tuinlagen reikt. Het is mogelijk dat hier archeologische lagen aangesneden kunnen worden. Op basis van de bureaustudie kunnen de onderzoeksvragen en de inschatting van het kennispotentieel echter slechts ten dele en hypothetisch beantwoord en gerealiseerd worden.

Verder vooronderzoek om het onderzoekspotentieel correct in kaart te brengen, is noodzakelijk aangezien het tot nu toe niet mogelijk is om een gemotiveerde uitspraak te doen over het al dan niet moeten nemen van maatregelen. Concrete informatie over de aard en graad van bewaring van archeologische sporen ontbreekt namelijk. Op basis van het bureauonderzoek blijven de geformuleerde veronderstelling immers hypothetisch en bovendien onvolledig.

2.2.7.2 AFBAKENING VAN ZONES WAAR (GEEN) ARCHEOLOGISCH ERFGOED AANWEZIG IS OF VERWACHT WORDT

Figuur 30: De archeologische verwachtingen gesitueerd binnen het projectgebied. Rood: er vinden geen bodemingrepen plaats. Groen: in deze zone zijn archeologische sporen te verwachten. Oranje: Gelet op de bestaande verstoringen zijn enkel diepe archeologische structuren te verwachten.

3 BIBLIOGRAFIE

3.1 LITERATUUR

CAMBIER A. 1989: *Rothnacum sacrum. Het Negende Eeuwfeest van de Inwijding der Sint-Hermeskrypte onder de St.-Pieters- en Hermeskollegiaal te Ronse 1089-1989*, Ronse.

DECONINCK J. 1985: Een onbekende kaart van de Vrijheid van Ronse uit 1623, *Annalen van de Geschied- en Oudheidkundig kring van Ronse en het Tenement van Inde* 39, 81-100.

DEVOS E. 2002: *Ronse in de Vlaamse Ardennen*, Leuven.

DEVOS E. 2008: De stedelijke ontwikkeling van Ronse tot circa 1800, met enkele latere uitlopers, *Annalen van de Geschied- en Oudheidkundige Kring van Ronse en het Tenement van Inde* 57, 189-264.

DEVOS E. 2015: *Het middeleeuwse Ronse. Een alternatieve geschiedenis*. Ronse.

DEVOS E. & MEIRSSCHAUT J. 1997 : *Ronse*, Kruishoutem.

EVERAERT G. 2018: *Cursus Materialen Baksteen*, Antwerpen.

EVERAERT G. 2020: *Cursus Constructietechnieken Dakkappen*, Antwerpen.

INVENTARIS ONROEREND ERFGOED 2024: *Peperstraat* [online], <https://id.erfgoed.net/themas/4876> (geraadpleegd op 1 maart 2024).

INVENTARIS ONROEREND ERFGOED 2024: *Grote Markt* [online], <https://id.erfgoed.net/themas/4819> (geraadpleegd op 1 maart 2024).

INVENTARIS ONROEREND ERFGOED 2024: *Stadhuis van Ronse* [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/28637> (geraadpleegd op 1 maart 2024).

INVENTARIS ONROEREND ERFGOED 2024: *Ronse* [online], <https://id.erfgoed.net/themas/14132> (geraadpleegd op 10 maart 2024).

INVENTARIS ONROEREND ERFGOED 2024: *Peperstraat II* [online], <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/501884> (geraadpleegd op 11 maart 2024).

INVENTARIS ONROEREND ERFGOED 2024: *Peperstraat I* [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/506104> (geraadpleegd op 11 maart 2024).

MEIJNS B. 2000: *Aken of Jeruzalem? Het ontstaan en de hervorming van de kanonikale instellingen in Vlaanderen tot circa 1155*, Leuven.

SEVENANT M., MENSCHAERT J., COUVREUR M., RONSE A., ANTROP M., GEYPENS M., HERMY M. EN DE BLUST G. 2002: *Ecodistricten: Ruimtelijke eenheden voor gebiedsgericht milieubeleid in Vlaanderen. Deelrapport II: Afbakening van ecodistricten en ecoregio's: Verklarende teksten*. Onuitgegeven rapport.

PEDE R., CLEMENT C., DE CLEER S., GUILLAULE V. & CHERRETTE B. 2015 : *Ronse De Stadstuin. Archeologisch onderzoek*, SOLVA Archeologie-Rapport 20, Erembodegem.

VAN REMOORTER O. 2021: *Eindverslag Opgraving Ronse, Grote Markt*, BAAC Vlaanderen Rapport 2018-0900, Gent.

VAN REMOORTER O., VERBEKE E. & VANOVERBEKE R. 2017: *Archeologische opgraving, Ronse-Peperstraat 21-31*, BAAC Vlaanderen Rapport 617, Gent.

3.2 WEBSITES

Laatste raadpleging op 14 /03 / 2024

<https://www.dov.vlaanderen.be>

<https://www.geopunt.be>

<https://inventaris.onroerendergoed.be>

<https://geo.onroerendergoed.be>

<https://maps.google.be>

<http://www.cartesius.be>

<http://cai.onroerendergoed.be/>

<https://www.ronse.be/nl/archeologisch-onderzoek-de-vrijheid>